

ROBERT DŽORDAN

TOČAK VREMENA

KNJIGA TREĆA

PONOVOROĐENI ZMAJ

Preveo
Ivan Jovanović

■ Laguna ■

Naslov originala
Robert Jordan
The Dragon Reborn
Book Three of The Wheel of Time

Copyright © 1991 by Bandersnatch Group, Inc.
All rights reserved.

Copyright © 2002, 2022 za srpsko izdanje, LAGUNA

*Posvećeno Oliveru Rigniju Starijem
(1920–1988)*

Učio me je uvek da sledim san, a kad ga uhvatim, da ga proživim.

SADRŽAJ

	MAPE	10, 11, 103
Prolog	TVRĐAVA SVETLA	13
Poglavlje 1	ČEKANJE	25
Poglavlje 2	SAIDIN	32
Poglavlje 3	VESTI IZ RAVNICE	41
Poglavlje 4	SENKE SPAVAJU	47
Poglavlje 5	KOŠMARI NA NOGAMA	53
Poglavlje 6	LOV POČINJE	62
Poglavlje 7	SILAZAK S PLANINE	72
Poglavlje 8	DŽARA	76
Poglavlje 9	VUČJI SNOVI	86
Poglavlje 10	TAJNE	92
Poglavlje 11	TAR VALON	102
Poglavlje 12	AMIRLIN TRON	110
Poglavlje 13	KAZNE	114
Poglavlje 14	UBODI TRNJA	122
Poglavlje 15	SIVI ČOVEK	127
Poglavlje 16	TRI LOVCA	133
Poglavlje 17	CRVENA SESTRA	139
Poglavlje 18	LEČENJE	144
Poglavlje 19	BUĐENJE	149
Poglavlje 20	POSETE	154
Poglavlje 21	SVET SNOVA	162

Poglavlje 22	CENA PRSTENA	167
Poglavlje 23	VEZANA ZA KULU.....	183
Poglavlje 24	IZVIĐANJA I OTKRIVANJA	189
Poglavlje 25	ISPITIVANJA.....	198
Poglavlje 26	IZA BRAVE	205
Poglavlje 27	TEL'ARAN'RIOD	210
Poglavlje 28	IZLAZ.....	220
Poglavlje 29	ZAMKA JE ODAPETA.....	225
Poglavlje 30	PRVO BACANJE.....	231
Poglavlje 31	ŽENA IZ TANČIKA.....	238
Poglavlje 32	PRVI BROD	243
Poglavlje 33	U TKANJU.....	253
Poglavlje 34	DRUGAČIJI PLES.....	261
Poglavlje 35	SOKO	268
Poglavlje 36	KČI NOĆI.....	274
Poglavlje 37	VATRE U KAIRHIJENU	283
Poglavlje 38	DEVICE KOPLJA.....	290
Poglavlje 39	NITI U ŠARI	297
Poglavlje 40	JUNAK U NOĆI	310
Poglavlje 41	LOVAČKA ZAKLETVA	320
Poglavlje 42	JAZAVČEVO OLAKŠANJE.....	326
Poglavlje 43	SENOVITA BRAČA.....	336
Poglavlje 44	LOVLJENI	342
Poglavlje 45	KAEMLIN.....	351
Poglavlje 46	PORUKA IZ SENKE	358
Poglavlje 47	POBEĆI SENCI	365
Poglavlje 48	ZANAT	370
Poglavlje 49	OLUJA U TIRU	380
Poglavlje 50	ČEKIĆ	393
Poglavlje 51	MAMAC ZA MREŽU	403
Poglavlje 52	U POTRAZI ZA LEKOM.....	409
Poglavlje 53	TOK DUHA.....	414
Poglavlje 54	U KAMEN.....	420
Poglavlje 55	ŠTA JE REČENO U PROROČANSTVU.....	432
Poglavlje 56	ZMAJEV NAROD	445
	REČNIK.....	453
	O AUTORU	469

I hodiće putevima mnogim, i kome će pa njegovo ime biti znano, jer mnogo puta rođen biće i mnoštvo lica imati, kao što to bejaše i kao što će biti bezbroj i bezbroj puta. U dolasku svome preokrenuće živote naše poput rala pluga i istrgnuti nas iz tišine u kojoj smo. Raskinuće naše veze i okovati nas u lance. Stvoriće budućnost i raščiniti sudbinu.

– iz *Komentara u Zmajskim proročanstvima*,
od Džurit Dorin,
desne ruke kraljice Almorene 742. g. p. s.,
Treće doba.

MRTVO
MORE

AILE
DAŠAR

SEVER

Falme

ARITSKI
OKEAN

Tanciko

Tremalking

Bandar
Eban

Reka Dagon

ARAD
DOMAN

Reka Akium

Katar

Paeris
Svar
(Mračna
suma)

Almotska
ravnica

Baerlon

Emondovo

Polje

DVE
REKE

Reka Andahar

TARABON

Elmora

Džehana

GELDAN

Maglene

Amador

AMADICIJA

Obala senki

Reka Šarija

Vetrogrizov
prst

Ebou Dar

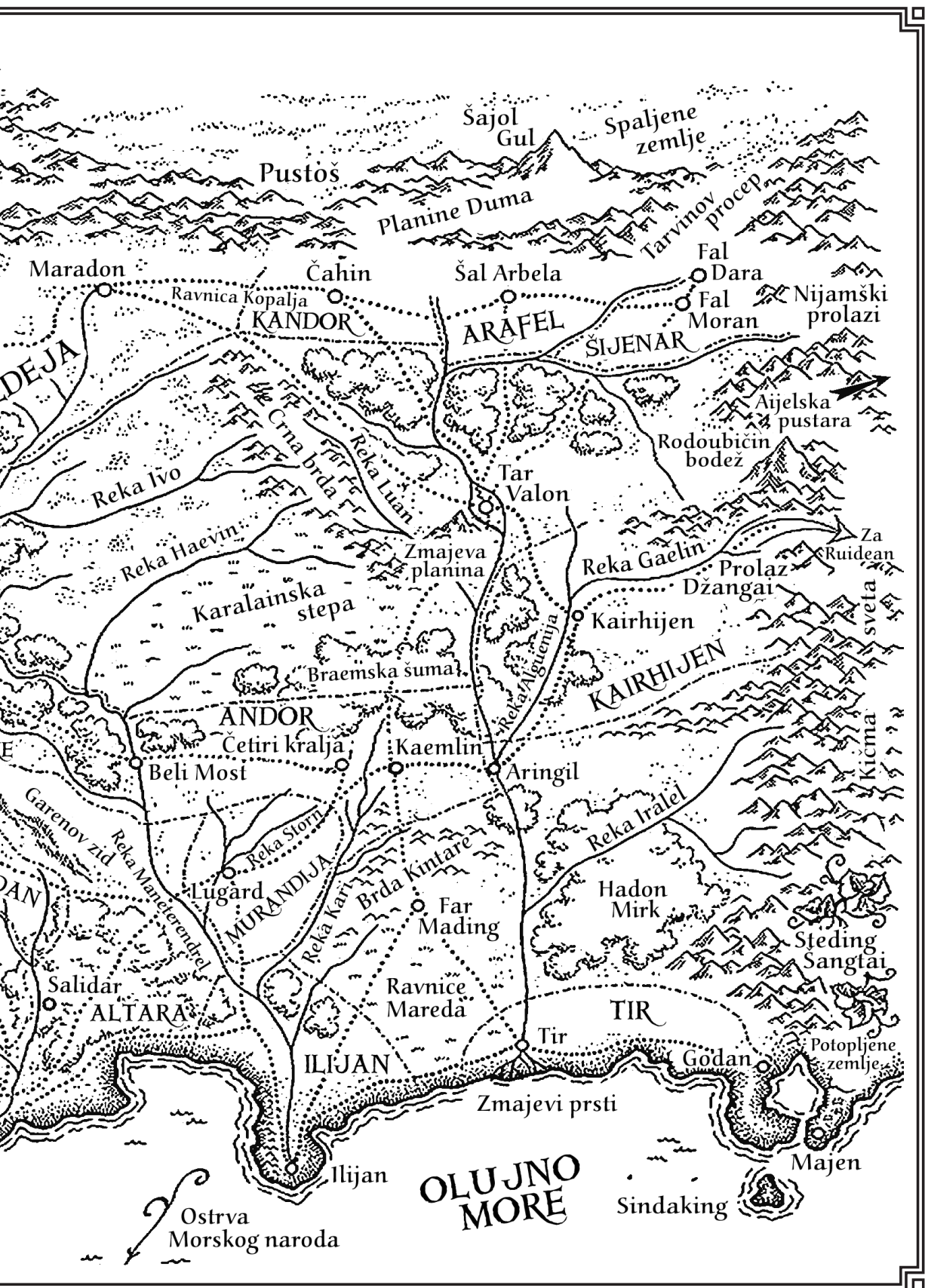
Kalm

SALDE

Kraj sveta

planine

Reka Arinel

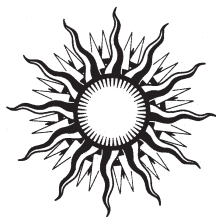

PROLOG

TVRĐAVA SVETLA

Pogled Pedrona Nijala lutao je po odaji za prijem, ali tamne oči izgubljene u mislima ništa nisu videle. Dronjave tapiserije, bojni barjaci neprijatelja iz njegove mladosti, stapali su se s tamnim drvenim pločama kojima su kamenerni zidovi bili obloženi. Čak i ovdje, u srcu Tvrđave Svetla, zidovi behu debeli. I jedina stolica u sobi – masivna, visokog naslona i skoro kao presto – beše za njega nevidljiva koliko i nekoliko raštrkanih stočića, koji su činili sav nameštaj u sobi. Čak je i čovek s belim plaštom koji je s jedva obuzdanom revnošću klečao na velikom pečatu u vidu plamtećeg sunca na širokim podnim daskama na trenutak nestao iz Nijalovog uma, mada bi ga retko ko tek tako zanemario.

Džaret Bajar imao je vremena da se opere pre no što su ga doveli pred Nijala, ali i kalpak i oklopni prsni bili su mu potamnili od puta i ulubljeni od upotrebe. Tamne upale oči sijale su grozničavo. Kao da mu je svaka suvišna trunčica mesa na licu isparila. Nije imao mač – u Nijalovom prisustvu to je bilo zabranjeno – ali kao da je bio na ivici nasilja, poput psa koji iščekuje da ga puste s povoca.

Vatre su gorele u dugim ognjištima na krajevima sobe, tako da nije bilo hladno, iako je bila zima. Bila je to jednostavna soba – soba jednog vojnika. Sve je bilo valjano načinjeno, ali ništa kitnjasto – izuzev razgranatog sunca. Nameštaj je u prijemnu dvoranu gospodara kapetana zapovednika Dece Svetla došao skupa s čovekom koji se uspeo na taj položaj. Bleštavo sunce od žeženog zlata istanjile su generacije molilaca, a onda je bilo zamenjeno i ponovo istanjeno. Bilo je to dovoljno zlata da se kupi bilo koje imanje u Amadiciji, kao i plemićka titula uz njega. Deset godina Nijal je prelazio preko tog zlata ne razmišljajući o njemu, ništa više no što je mislio o plamtećem suncu izvezenom na grudima bele tunike koju je nosio. Pedrona Nijala zlato nije zanimalo.

Naposletku, pogled mu pade na sto pred njim. Bio je prekriven mapama, razbacanim pismima i izveštajima. Među tom gomilom bila su tri labavo zamotana crteža.

Nevoljno uze jedan. Nije bilo bitno koji; svi su slikali istu scenu, mada su ih različite ruke is crtale.

Nijalova koža bila je tanka kao palimpsest. Godine su je zategle preko tela, koje kao da je bilo samo od kostiju i žila, ali na njemu nije bilo ni traga slabosti. Niko nije došao na Nijalov položaj pre no što mu je kosa osedela, niti bilo ko mekši no što je kamenje Kupole Istine. Ipak, on odjednom posta svestan žilavosti šake s crtežom, svestan potrebe za hitnjom. Vreme je prolazilo. *Njegovo* vreme je prolazilo. Mora biti dovoljno. On ga mora učiniti dovoljnim.

Naterao se da napola odmoti debeli pergament, tek toliko da vidi lice koje ga je zanimalo. Krede su bile malo razmrljane od putovanja u bisagama, ali lice se jasno videlo. Sivooki mladić crvenkaste kose. Delovao je visoko, ali teško je bilo zasigurno reći. Da nije bilo kose i očiju, mogao bi da prođe kroz bilo koju varoš, a da ne privuče pažnju.

„Ovaj... ovaj *momak* proglasio se Ponovorođenim Zmajem?“ – promrmlja Nijal.

Zmaj. Od toga imena oseti hladne zube zime i starosti. Ime koje je nosio Lijus Terin Telamon kada je svakog muškarca sa sposobnošću da usmerava Jednu moć osudio na ludilo i smrt, i samog sebe s njima. Prošlo je više od tri hiljade godina otkako su ponos Aes Sedai i Rat Senke doveli do kraja Doba legendi. Tri hiljade godina, ali proročanstvo i legenda pomagali su ljudima da zapamte bar suštinu, ako ne detalje. Lijus Terin Rodoubica. Čovek koji je otpočeo Slamanje sveta, kada su ludaci sa sposobnošću da osete silu što pokreće svemir sravnili čitave planine sa zemljom i drevne krajeve prekrili morem. Kada je čitav zemni šar promenjen, a svi preživeli bežali poput životinja pred šumskim požarom. Nije se završilo sve dok poslednji muški Aes Sedai nije umro. Tek su tada raštrkani ostaci ljudskog roda mogli da otpočnu s pokušajima da grade među ruševinama – tamo gde su i ruševine ostale. Sve to bilo je urezano u pamćenje pričama koje su majke ispredale deci. A proročanstvo je reklo da će se Zmaj ponovo roditi.

Nijal nije nameravao da to bude pitanje, ali Bajar ga je tako shvatio. „Da, moj gospodaru kapetane zapovedniče, jeste. To je gore ludilo od bilo kog drugog lažnog Zmaja za koga sam ikada čuo. Već su mu se hiljade priklonile. Tarabon i Arad Doman su u građanskom ratu, kao i u međusobnom sukobu. Vode se borbe preko čitave Almot-ske ravnice i Tomanske glave. Tarabonci protiv Domanaca, svi protiv Prijatelja Mraka, koji su za Zmaja. U najmanju ruku, borbi je bilo dok ih zima nije uglavnom smirila. Nikada nisam video da se to tako brzo proširilo, moj gospodaru kapetane zapovedniče. Kao da je neko bacio fenjer u senjak. Sneg je možda prigušio strasti, ali na proleće oganj će buknuti jače no ranije.“ Nijal ga učutka podignutim prstom. Već mu je duput dozvolio da u potpunosti ispriča svoju priču, glasom oporim od gneva i mržnje. Nijal je ponešto saznao iz drugih izvora, a o nekim stvarima bio je obavešten više od Bajara, ali svaki put kada bi čuo njegovu priču, ponovo bi ga žacnula. „Geofram Bornhald i hiljadu Dece mrtvo. A Aes Sedai su to uradile. Siguran si, Dete Bajare?“

„Potpuno, moj gospodaru kapetane zapovedniče. Nakon čarke na putu za Falme, video sam dve veštice iz Tar Valona. Koštale su nas više od pedeset mrtvih pre no što smo ih načičkali strelama.“

„Ti si *siguran* – siguran da su to bile Aes Sedai?“

„Tlo nam se cepalo pod nogama.“ Bजारov glas zvonio je uverenjem. Džaret Bजार nije bio maštovit; smrt je bila deo vojničkog života, u ma kom obliku. „Munje su iz vedrog neba padale na naše redove. Moj gospodar kapetane zapovedniče, šta bi drugo mogle biti?“

Nijal sumorno klimnu. Od Slamanja sveta nije bilo muških Aes Sedai, ali žene koje su još svojatale tu titulu bile su dovoljno zlo. Trtljaju o svoja Tri zaveta: da ne govore neistinu, da ne prave oružja da se ljudi međusobno ubijaju, da koriste Jednu moć kao oružje samo protiv Prijatelja Mraka ili nakota Senke. Ali sada su pokazale da su ti zaveti samo laži. Oduvek je znao da sila kojom one upravljaju nikome nije potrebna, izuzev da bi izazvala Tvorca, a to znači služila Mračnome.

„A o onima što su zauzeli Falme i pobili polovinu jedne od mojih legija ništa ne znaš?“

„Gospodar kapetan Bornhald rekao je da se nazivaju Seanšanima, moj gospodar kapetane zapovedniče“, stameno odgovori Bजार. „Rekao je da su Prijatelji Mraka. Njegov juriš ih je slomio, iako su ga ubili.“ Glas mu posta silovitiji. „Bilo je mnoštvo izbeglica iz grada. Svi sa kojima sam govorio složili su se da su stranci pobeđeni i u bekstvu. To je delo gospodara kapetana Bornhalda.“

Nijal tiho uzdahnu. Bile su to skoro istovetne reči koje je Bजार prethodno izgovorio pričajući o vojsci koja je došla naizgled niotkuda i zauzela Falme. *Dobar vojnik*, pomisli Nijal, *Geofram Bornhald uvek je tako govorio, ali ne i čovek koji misli svojom glavom.*

„Moj gospodar kapetane zapovedniče“, odjednom kaza Bजार, „gospodar kapetan Bornhald *jeste* mi naredio da se držim podalje od bitke. Moje je bilo da posmatram i tebi podnesem izveštaj. I da njegovom sinu, gospodaru Dainu, kažem kako je poginuo.“

„Da, da“, nestrpljivo odgovori Nijal. Na trenutak pogleda Bजारovo upalo lice, a zatim doda: „Niko ne sumnja u tvoje poštenje ili hrabrost. To je baš ono što bi Geofram Bornhald uradio pred bitku ako bi imao bojazni da će svi pod njegovim zapovedništvom poginuti.“ *Nisi ti dovoljno maštovit da tako nešto izmisliš.*

Od tog se čoveka ništa više nije moglo saznati. „Valjano si se poneo, Dete Bajare. Imaš moju dozvolu da vest o smrti Geoframa Bornhalda odneseš njegovom sinu. Dain Bornhald je s Emonom Valdom – po poslednjem izveštaju, u blizini Tar Valona. Možeš im se pridružiti.“

„Hvala, moj gospodar kapetane zapovedniče. Hvala.“ Bजार ustade i duboko se pokloni. Ali dok se pridizao, oklevao je. „Moj gospodar kapetane zapovedniče, *bili* smo izdani.“ Glas mu posta hrapav od mržnje.

„Taj Prijatelj Mraka vas je izdao, Dete Bajare?“ Nije mogao da se suzdrži; glas mu dobi na oštini. Čitava godina planiranja propala je među hiljadu leševa Dece, a Bजार je želeo da priča o jednom čoveku. „Mladi kovač koga si samo dvaput video, taj Perin iz Dve Reke?“

„Da, moj gospodar kapetane zapovedniče. Ne znam kako, ali znam da je krivica njegova. Ubeđen sam u to.“

„Videću šta se u vezi s njim može uraditi, Dete Bajare.“ Bajar ponovo otvori usta, ali Nijal diže žilavu šaku da ga predupredi. „Sada možeš da ideš.“ Čovek upalog lica više nije imao izbora no da se ponovo pokloni i ode.

Dok su se vrata za njim zatvarala, Nijal sede u svoju stolicu visokog naslona. Zbog čega je Bajar mrzeo tog Perina? Suviše je bilo Prijatelja Mraka da bi se snaga tračila na mržnju prema jednom određenom. Previše Prijatelja Mraka, na visokim i na niskim položajima, krije se iza veštih jezika i širokih osmeha, služeći Mračnoga. Svejedno, neće škoditi da se tom spisku doda još jedno ime.

Meškoljio se na tvrdoj stolici, pokušavajući da udobno smesti svoje stare kosti. Po ko zna koji put poneo se mišlju da možda jastučić ne bi bio prevelik luksuz. I po ko zna koji put odbacio tu misao. Svetom vlada kaos – nema vremena da se preda starosti.

Pustio je da mu svi ti znaci propasti lete kroz um. Tarabon i Arad Doman u ratu, građanski rat u Kairhijenu, a budući da su Tir i Ilijan stari neprijatelji, i tamo je počela da plaminja ratna groznica. Možda ti ratovi sami po sebi ništa ne znače – ljudi vode ratove – ali obično dolaze jedan po jedan. A sem lažnog Zmaja negde na Almotskoj ravnici, još jedan je u Saldeji, a treći muči Tir. Trojica odjednom. *Mora da su svi lažni Zmajevi. Mora da je tako!*

A još i desetine sitnica. Neke od njih možda su tek neosnovane glasine, ali uzevši sve ostalo u obzir... Aijeli viđeni čak u Murandiji i Kandoru. Samo dvojica ili trojica odjednom, ali jedan ili hiljadu, Aijeli su iz Pustare izašli jedva jednom za sve godine od Slamanja. Samo su u vreme Aijelskog rata izašli iz te puste divljine. Priča se da Ata'an Mijere, Morski narod, zanemaruje trgovinu zarad potrage za znacima i predskazanjima – u vezi s čim, ne govore. Plove s brodovima tek upola punim, pa čak i praznim. Ilijan je prvi put u skoro četiri stotine godina sazvao Veliki lov na Rog i poslao Lovce u potragu za čuvenim Rogom Valera, za koji proročanstvo kaže da će dozvati mrtve junake iz groba da se protiv Senke bore u Tarmon Gai'donu, Poslednjoj bici. Glasine govore da su Ogijeri, oduvek tako povučeni da sada većina prostog sveta misli da su samo legenda, sazvali sastanke među udaljenim stedinzima.

Ali Nijalu je najviše govorila činjenica da su umešane Aes Sedai. Priča se da su neke od svojih sestara poslale u Saldeju da se suoče s Mazrimom Taimom, lažnim Zmajem. Ma koliko to kod muškaraca bilo retko, Taim je mogao da usmerava Jednu moć. To je bilo dovoljno da ga se plaše i da ga preziru. Malo je ljudi mislilo da se neko takav može poraziti, izuzev uz pomoć Aes Sedai. Bolje dozvoliti Aes Sedai da pomognu, no suočiti se s neizbežnim užasima kada on poludi. Ali Tar Valon je izgleda poslao druge Aes Sedai da pruže podršku lažnom Zmaju u Falmeu. Ništa drugo se nije uklapalo u činjenice.

Krv mu se sledila od tog obrasca. Haos je bivao sve veći. Nečuvene stvari dešavale su se iznova i iznova. Činilo se da čitav svet ključa. Bilo mu je jasno da Poslednja bitka zaista dolazi.

Svi njegovi planovi bili su uništeni. Planovi koji bi mu osigurali slavu među Decom Svetla za stotinu pokolenja. Ali metež znači i priliku, a imao je nove planove s novim

ciljevima. Ako bude mogao da zadrži snagu i volju da ih ostvari. *Svetlosti, samo mi daj da dovoljno dugo poživim.*

Prenu se iz svojih sumornih misli kada začu kolebljivo kucanje. „Napred!“ – prasnu.

Sluga u belom i zlatnom kaputu i pantalonama uđe i pokloni se. Pogleda prikovanog za pod, najavi da je Džaihim Karidin, Posvećeni Svetlosti, Inkvizitor Ruke Svetlosti, došao na zapovest gospodara kapetana zapovednika. Karidin se pojavi odmah za slugom, ne sačekavši da Nijal progovori. Nijal mahnu sluzi da ode.

Pre no što se vrata ponovo zatvoriše, Karidin se uz kovitlac snežnog plašta spusti na jedno koleno. Iza rasplamsalog sunca na grudima plašta bio je skerletni pastirski štap Ruke Svetlosti, koju su mnogi zvali Ispitivačima, mada, retko kada njima u lice. „Kao što si zapovedio moje prisustvo, moj gospodaru kapetane zapovedniče“, snažnim glasom kaza, „tako se ja vratih iz Tarabona.“

Nijal ga na trenutak osmotri. Karidin je bio visok, dobrono zašao u srednje godine, s pomalo prosedom kosom, ali krepak i snažan. Kao i uvek, tamne upale oči zračile su gledale. Nije ni trepnuo pod tihim posmatranjem gospodara kapetana zapovednika. Malo je ljudi imalo tako čistu savest ili debele živce. Karidin je klečao, spokojno čekajući, kao da je kratka i oštra naredba da napusti svoje zapovedništvo i bez odlaganja se vrati u Amador, bez ikakvog obrazloženja, bila nešto svakodnevno. Ali svejedno, govorilo se da je Džaihim Karidin strpljiviji od kamena.

„Ustani, Dete Karidine.“ Dok je ovaj ustajao, Nijal doda: „Stigle su mi uznemirujuće vesti iz Falmea.“

Karidin ispravi nabore svog plašta dok je odgovarao, glasom na samoj ivici prikladnog poštovanja, skoro kao da je govorio sa sebi ravnim, a ne s čovekom koga se zakleo da će do smrti služiti: „Moj gospodar kapetan zapovednik misli na vesti koje je donelo Dete Džaret Bajar, zamenik pokojnog gospodara kapetana Bornhalda.“ Krajičak Nijalovog levog oka zatrepeta; bio je to stari znak besa. Trebalo bi da samo trojica ljudi znaju da je Bajar u Amadoru, a niko sem Nijala da ne zna odakle je došao. „Ne pravi se suviše pametan, Karidine. Tvoja želja da sve znaš mogla bi te jednog dana odvesti u šake tvojih sopstvenih Ispitivača.“

Karidin na to ime tek neznatno stisnu usne. „Moj gospodaru kapetane zapovedniče, Ruka svuda traga za istinom da bi služila Svetlosti.“

Da bi služila Svetlosti. Ne da služi Deci Svetla. Sva Deca služila su Svetlosti, ali Pedron Nijal često se pitao da li Ispitivači zaista sebe smatraju delom Dece. „A kakvu mi istinu možeš reći o događajima u Falmeu?“

„Prijatelji Mraka, moj gospodaru kapetane zapovedniče.“

„Prijatelji Mraka?“ Nijal se hladno nasmeja. „Pre nekoliko nedelja primio sam od tebe izveštaj da je Geofram Bornhald sluga Mračnoga jer je, protivno tvojim naređenjima, poslao vojnike na Tomansku glavu.“ Glas mu posta opasno tih. „Misliš li sada da me ubediš da je Bornhald, kao Prijatelj Mraka, odveo hiljadu Dece u smrt boreći se protiv drugih Prijatelja Mraka?“

„Nikada se neće saznati da li je bio Prijatelj Mraka ili ne“, ravno odgovori Karidin, „budući da je poginuo pre no što je mogao biti ispitan. Ali nemam sumnje da su oni

koji su zauzeli Falme Prijatelji Mraka. Prijatelji Mraka i Aes Sedai. A još i podržavaju lažnog Zmaja. Jedna moć je uništila Bornhalda i njegove ljude. U to sam siguran, moj gospodar kapetane zapovedniče. Baš kao što je uništila i vojske koje su Tarabon i Arad Doman poslali protivu Prijatelja Mraka u Falmeu.“

„A šta s pričama da su osvajači Falmea stigli s druge strane Aritskog okeana?“

Karidin odmahnu glavom. „Moj gospodar kapetane zapovedniče, ljudi su prepuni glasina. Neki tvrde da su to vojske koje je pre hiljadu godina Artur Hokving poslao preko mora; da su se vratile da zauzmu zemlju. Ma, neki čak tvrde da su u Falmeu videli i samog Hokvinga. I pola junaka iz legendi pored njega. Čitav zapad, od Tarabona do Saldeje, ključa. Svakoga dana stotinu novih glasina ispliva na površinu, sve gora od gore. Ti takozvani Seanšani nisu ništa drugo no još jedna rulja Prijatelja Mraka koja se skupila da podrži lažnog Zmaja, ali ovog puta uz otvorenu podršku Aes Sedai.“

„Gde su ti dokazi?“ – sumnjičavo upita Nijal. „Imaš li zatvorenike?“

„Ne, moj gospodar kapetane zapovedniče. Kao što ti je Dete Bajar bez sumnje rekao, Bornhald je uspeo da ih rasprši. A svakako da niko koga smo ispitivali nije hteo da prizna kako podržava lažnog Zmaja. Što se dokaza tiče... dvostruki je. Ako bi mi moj gospodar kapetan zapovednik dozvolio?“

Nijal nestrpljivo mahnu.

„Prvi deo je odričan. Malo je brodova pokušalo da pređe Aritski okean. Većina njih nikad se nije vratila. Oni koji su uspeli da se vrate krenuli su nazad pre no što im je nestalo hrane i vode. Čak ni Morski narod ne prelazi Arit, a oni plove gde god ima prilike za trgovinu, čak i do zemalja s one strane Aijelske pustare. Moj gospodar kapetane zapovedniče, ako uopšte *ima* bilo kakvog kopna preko okeana, predaleko je da se do njega dospe. Okean je jednostavno preširok. Prevesti vojsku preko njega nemoguće je koliko i letenje.“

„Možda“, lagano kaza Nijal. „To svakako jeste značajno. A drugi deo?“

„Moj gospodar kapetane zapovedniče, mnoštvo onih koje smo ispitivali rekli su da su se na strani Prijatelja Mraka borila čudovišta. Svojih tvrdnji držali su se čak i na poslednjem stepenu upita. Šta bi to moglo biti sem Troloka i drugog Nakota Senke, nekako dovedenog iz Pustoši?“ Karidin raširi ruke kao da je to ključno. „Većina ljudi misli da su Troloci samo pustolovne priče i laži, a većina ostalih smatra da su svi pobijeni u Troločkim ratovima. Kako bi drukčije nazvali Troloka no *čudovište*?“

„Da. Da, možda si u pravu, Dete Karidine. Rekoh, možda.“ Nije želeo da Karidinu pruži zadovoljstvo da zna kako se slaže s njegovim mišljenjem. *Neka neko vreme radi na tome.* „Ali šta s njim?“ – pokaza ka crtežima. Ako imalo dobro poznaje Karidina, Inkvizitor je u svojim odajama imao primerke. „Koliko je opasan? Može li da usmerava Jednu moć?“

Inkvizitor jednostavno slegnu ramenima. „Možda može, a možda i ne. Nema sumnje da Aes Sedai mogu da ubede ljude kako mačka usmerava, ako im se prohte. Što se tiče toga koliko je opasan... Svaki lažni Zmaj opasan je dok se ne ukloni, a jedan koga Tar Valon otvoreno podržava desetostruko je opasniji. Ali sada je manje opasan no što će biti za pola godine, ako ne bude zaustavljen. Zarobljenici koje sam

ispitivao nikad ga nisu videli, niti pojma imaju gde se sada nalazi. Njegove snage su raštrkane. Sumnjam da ih je na jednom mestu više od dve stotine. Bilo Tarabonci, bilo Domanci mogli bi u svakom trenutku da ih počiste, samo da nisu toliko zauzeti međusobnim sukobima.“

„Čak ni lažni Zmaj“, suvo reče Nijal, „nije dovoljan da zaborave četiri veka koškarnja oko vlasti nad Almotskom ravnicom. Kao da imaju snage da je zadrže.“ Izraz Karidinovog lica nije se promenio. Nijal se zapita kako je mogao da bude tako spokojan. *Nećeš još dugo biti spokojan, Ispitivaču.*

„Nije bitno, moj gospodaru kapetane zapovedniče. Svi su u svojim logorima zbog zime, ako se izuzme nešto raštrkanih čarki i prepada. Kada otopli dovoljno da se vojska kreće... Bornhald je na Tomanskoj glavi sa sobom u smrt odveo samo pola svoje legije. S drugom polovinom loviću tog lažnog Zmaja sve do njegove smrti. Leš nije opasnost ni po koga.“

„A ako se suočiš s onim sa čime se Bornhald suočio? Aes Sedai koje usmeravaju Moć s namerom da ubiju?“

„Njihov veštičluk ne štiti ih od strela ili noža u tami. Umiru kao svako drugi.“ Karidin se nasmeši. „Obećavam ti uspeh pre leta.“ Nijal klimnu. Čovek je sada bio pun samopouzdanja. Siguran da bi opasna pitanja već usledila, da ih uopšte ima. *Trebalo je da se setiš, Karidine, da su me smatrali dobrim taktičarem.* „Zašto“, tiho upita, „nisi poveo u Falme svoje snage? S Prijateljima Mraka na Tomanskoj glavi i čitavom vojskom njih u Falmeu, zašto si pokušao da zaustaviš Bornhalda?“

Karidin trepnu, ali glas mu osta staložen. „Isprva behu samo glasine, moj gospodaru kapetane zapovedniče. Tako divlje glasine da niko u njih ne bi mogao poverovati. Dok sam ja saznao istinu, Bornhald se već upustio u bitku. Bio je mrtav, a Prijatelji Mraka raštrkani. Sem toga, moj zadatak bio je da obasjam Svetlom Almotsku ravnicu. Nisam mogao da zanemarim naređenja zarad glasina.“

„Tvoj zadatak?“ – viknu Nijal i ustade. Karidin je bio za glavu viši od njega, ali svejedno ustuknu. „Tvoj zadatak? Tvoj zadatak bio je da zgrabiš Almotsku ravnicu! Prazno vedro koje niko ne drži, sem rečima i papirima. Trebalo je samo da ga napuniš. Narod Almota ponovo bi zaživeo pod vlašću Dece Svetla, i to bez potrebe da se pravimo da smo u službi neke budale od kralja. Amadicija i Almot. Tarabon bi bio u stezi između nas. Za pet godina tamo bismo bili uticajni koliko i ovde, u Amadiciji. A ti si sve to upropastio!“

Osmeh se napokon izgubi. „Moj gospodaru kapetane zapovedniče“, pobuni se Karidin. „Kako sam mogao predvideti šta će se desiti? Još jedan lažni Zmaj. Tarabon i Arad Doman naposletku stupaju u rat nakon što su tako dugo režali jedni na druge. A Aes Sedai posle tri hiljade godina laži otkrivaju kakve su zaista! Ali nije sve izgubljeno. Mogu da pronađem i uništim tog lažnog Zmaja pre no što se njegovi sledbenici ujedine. Kada se Tarabonci i Domanci međusobno poubijaju, možemo ih očistiti s Ravnica bez...“

„Ne!“ – prasnu Nijal. „Gotovo je s tvojim planovima, Karidine. Možda bi smesta trebalo da te prepustim tvojim Ispitivačima. Visoki Inkvizitor ne bi se bunio. Škripi

zubima da pronade nekoga ko će preuzeti krivicu za ono što se dogodilo. Nikada ne bi gurnuo jednog od svojih, ali sumnjam da bi negodovao ako bih ukazao na tebe. Nekoliko dana pod ispitivanjem, i priznao bi bilo šta. Čak i da si Prijatelj Mraka. Za nedelju dana završio bi pod dželatovom sekirom.“

Karidinovo čelo orosi se znojem. „Moj gospodar kapetan zapovednik...“ – stade da proguta. „Moj gospodar kapetan zapovednik izgleda da hoće da kaže kako postoji neki drugi izlaz. Ako bi samo rekao šta je to, moja dužnost je da poslušam.“

Sada, pomisli Nijal. *Sada je vreme da se bace kocke*. Naježi se, kao da se našao u bici i odjednom shvatio da su svi na sto koraka od njega neprijatelji. Gospodari kapetani zapovednici nisu išli kod dželata, ali više njih znalo je da iznenadno i neočekivano umre, brzo bude ožaljeno i smesta zamenjeno ljudima s manje opasnim zamislima.

„Dete Karidine“, odlučno kaza, „pobrinućeš se da ovaj lažni Zmaj ne umre. A ako mu se bilo koja Aes Sedai suprotstavi umesto da ga podrži, upotrebićeš svoje *noževe u tami*.“

Inkvizitor razjapi usta. Ali brzo se oporavi, zamišljeno odmerivši Nijala. „Dužnost je ubijati Aes Sedai, ali... Dozvoliti da lažni Zmaj bude na slobodi? To... to bi bila... izdaja. I svetogrđe.“

Nijal duboko udahnu. Osećao je kako nevidljivi bodeži vrebaju u senkama. Ali više nije mogao nazad. „Nije izdaja uraditi ono što se mora. A čak i svetogrđe može biti podneto zarad neke svrhe.“ Samo te dve rečenice bile su dovoljne da ga ubiju. „Znaš li kako ujediniti ljude iza sebe, Dete Karidine? Najbrži način? Ne? Pusti lava – besnog lava – na ulice. I kada se ljudi potpuno uspaniče, kada se prestrave, smireno im reci da ćeš se ti za to postarati. A onda ga ubij i naredi da se lešina obesi da je svi vide. Pre no što počnu da razmišljaju, izdaš još jedno naređenje i poslušaće ga. Ako nastaviš da izdaješ naređenja, nastaviće da ih slušaju, jer ti si ih spasao. Ko će bolje voditi?“

Karidin nesigurno klimnu. „Nameravaš li da... sve zauzmeš, moj gospodaru kapetane zapovedniče? Ne samo Almotsku ravnici već i Tarabon i Arad Doman?“

„Moje je da nameravam, a tvoje da se pokoravaš i služiš kao što si se zakleo. Očekujem da čujem kako glasnici na brzim konjima još noćas polaze za Ravnici. Siguran sam da znaš kako da sročiš naređenja da niko ne posumnja. Ako moraš da napadaš nekoga, neka to budu Tarabonci i Domanci. Ne bi valjalo da ubiju mog lava. Ne, tako mi Svetlosti, prisilićemo ih na mir.“

„Kako moj gospodar kapetan zapovednik zapoveda“, brzo reče Karidin. „Slušam i pokoravam se.“ Prebrzo.

Nijal se hladno osmehnu. „U slučaju da tvoja zakletva nije dovoljno snažna, znaj ovo: ako taj lažni Zmaj umre pre no što naredim njegovu smrt, ili ako ga zarobe veštice iz Tar Valona, jednog jutra pronaći će te s bodežom u srcu. A ako bi me neka... nesreća... zadesila – makar i umro od starosti – nećeš me ni mesec dana nadživeti.“

„Moj gospodaru kapetane zapovedniče, zakleo sam se da služim...“

„Jesi.“ Nijal ga prekide. „Zapamti to. A sada, idi!“

„Kako moj gospodar kapetan zapovednik zapoveda.“ Karidinov glas više nije bio onako miran.

Vrata se zatvoriše za Inkvizitorom. Nijal protrlja ruke. Bilo mu je hladno. Kocke su se vrtele i nije bilo moguće reći kako će pasti. Poslednja bitka zaista dolazi. Ne Tarmon Gaïdon iz legendi, u kome će se Mračni osloboditi i suočiti s Ponovorođenim Zmajem. Bio je siguran da neće biti tako. Aes Sedai iz Doba legendi možda su načinili rupu u zatvoru Mračnoga u Šajol Gulu, ali Lijus Terin Rodoubica i njegovih Stotinu sadrugova ponovo su je začepili. Protivudar je izopačio mušku polovinu Istinskog izvora i izludeo ih. Time je otpočelo Slamanje. Ali jedan od tih drevnih Aes Sedai mogao je da uradi što deset veštica iz Tar Valona danas ne mogu.

Pedron Nijal bio je čovek hladne logike. Razmišljanjem je došao do zaključka kako će Tarmon Gaïdon izgledati. Zverske horde Troloka pokuljaće na jug iz Velike pustoši, baš kao u Troločkim ratovima, dve hiljade godina ranije. Predvođiće ih Mirdraali – Poluljudi – a možda čak i novi ljudski Gospodari straha među Prijateljima Mraka. Zavađeno čovečanstvo neće moći da im se suprotstavi. Ali on, Pedron Nijal, ujediniće ljude pod barjacima Dece Svetla. Nastaće nove legende o tome kako je Pedron Nijal vodio Tarmon Gaïdon i pobedio.

„Prvo“, promrmlja, „pustiš besnog lava na ulice.“

„Besnog lava?“

Nijal se osvrnu i vide kako koščati čovečuljak ogromnog nosa prolazi ispod jednog od obešenih barjaka. Na trenutak se videlo kako se tajna vrata zatvaraju dok je barjak ponovo padao niza zid.

„Pokazao sam ti taj prolaz, Ordejte“, prasnu Nijal, „da bi mogao da dođeš kada te pozovem a da to ne zna pola tvrđave, a ne da bi me prisluškivao.“

Ordejt se pokloni dok je prelazio sobu. „Prisluškivao, veliki gospodaru? Nikada ne bih tako nešto učinio. Tek što sam stigao i ne mogoh da ne načujem tvoje poslednje reči. Samo to.“ Smešio se napola podrugljivo, ali taj osmeh nikada nije silazio s njegovog lica, koliko je Nijal video, čak ni kada nije imao razloga da misli kako ga bilo ko gleda.

Pre mesec dana, usred zime, goluždravi čovečuljak stigao je u Amadiciju dronjav i skoro zaleđen. Nekako mu je uspelo da se promuva kroz obruče stražara sve do samog Pedrona Nijala. Izgledalo je da o događajima na Tomanskoj glavi zna više no što se dalo pročitati u Karidinovim opširnim ali i maglovitim izveštajima, ili u Bajarovoju priči, ili bilo kom drugom izveštaju ili glasini koja je do Nijala došla. Ime mu je bilo lažno, naravno. Na Starom jeziku, Ordejt je značilo „crvotočina“. Ali kada ga je Nijal pritisnuo, samo je rekao: „Ko smo bili, izgubljeno je za ljude, a život je gorak.“ Ali bio je pametan. Pomogao je Nijalu da vidi obrazac u događajima.

Ordejt priđe stolu i uze jedan crtež. Kada ga dovoljno razmota da vidi mladićevo lice, osmeh mu se skoro pretvori u grimasu.

Nijal je još bio besan što je došao nepozvan. „Lažni Zmaj ti je smešan, Ordejte. Ili te plaši?“

„Lažni Zmaj?“ – tiho upita Ordejt. „Da. Da, naravno. Mora biti. Ko bi drugi bio.“ Piskavo se nasmeja, što je Nijalu išlo na živce. Ponekad je mislio da je Ordejt u najmanju ruku polulud.

Lud ili ne, jeste promućuran. „Šta hoćeš da kažeš, Ordejte? Zvučiš kao da ga znaš.“ Ordejt se trže, kao da je zaboravio da je gospodar kapetan zapovednik tu. „Znam? Oh, da, znam ga. Zove se Rand al'Tor. Dolazi iz Dve Reke, u zabitima Andora. To je Prijatelj Mraka toliko utonuo u Senku da bi ti duša zadrhtala da znaš samo polovinu onog što je učinio.“

„Dve Reke“, zamisli se Nijal. „Neko drugi spomenuo je još jednog Prijatelja Mraka odatle. Još jednog mladića. Čudna je pomisao da Prijatelji Mraka dolaze iz takvog mesta. Ali zaista ih svugde ima.“

„Još jednog, veliki gospodaru?“ – upita Ordejt. „Iz Dve Reke? Da to nije Metrim Kauton ili Perin Ajbara? Isto su godište kao on i skoro isto toliko zli.“

„Rečeno mi je da se zove Perin“, mršteći se odgovori Nijal. „Trojica, kažeš? Iz Dve Reke ne dolazi ništa sem vune i duvana. Sumnjam da još negde ljudi žive tako izdvojeni od sveta.“

„Prijatelji Mraka u gradovima moraju koliko-toliko da se kriju. Moraju da se druže s ostalima, budući da iz drugih mesta dolaze stranci i sa sobom nose vesti o onome što su videli. Ali u mirnim selima, odsečenim od sveta, gde malo posetilaca ikada dolazi... Zar ima boljeg mesta da svi budu Prijatelji Mraka?“

„Kako to da znaš imena tri Prijatelja Mraka, Ordejte? Tri Prijatelja Mraka iz neke bestragije. Imaš suviše tajni, Crvotočino, i više iznenađenja vadiš iz rukava no zabavljač.“

„Kako bilo ko može da ispriča *sve* što zna, veliki gospodaru?“ – vešto odgovori čovečuljak. „Bilo bi to samo trtljanje dok ne postane korisno. Ali reći ću ti ovo, veliki gospodaru: taj Rand al'Tor, taj Zmaj, duboko je ukorenjen u Dvema Rekama.“

„Lažni Zmaj!“ – oštro kaza Nijal, i čovek se pokloni.

„Naravno, veliki gospodaru. Pogrešio sam.“

Nijal odjednom posta svestan zgužvanog i pocepanog crteža u Ordejtvim šakama. Lice mu je bilo bezizražajno izuzev ironičnog smeška, ali šake su mu se grčile oko pergamenta.

„Prekini s tim!“ – zapovedi. Otrže crtež od Ordejta i poravna ga što je bolje mogao. „Nemam toliko prikaza ovog čoveka da mogu da dozvolim da se uništavaju.“ Veći deo crteža pretvorio se u mrlju i pocepao preko mladićevih grudi, ali nekim čudom lice je ostalo netaknuto.

„Oprosti mi, veliki gospodaru.“ Ordejt se pokloni, i dalje se smešeći. „Mrzim Prijatelje Mraka.“

Nijal pogleda crtež. *Rand al'Tor iz Dve Reke.* „Možda ću morati da skrojim planove za Dve Reke. Kada se sneg raščisti. Možda.“

„Kako veliki gospodar želi“, ravnim glasom odgovori Ordejt.

Dok je Karidin prolazio kroz hodnike Tvrdave, izbegavali su ga zbog grimase na licu, mada je ionako malo ljudi želelo da bude u društvu s Ispitivačima. Sluge su pokušavale da se stope s kamenim zidovima dok su žurile svojim poslom, a čak su i ljudi sa

zlatnim čvorovima koji su obeležavali čin na belim plaštovima zalazili u sporedne hodnike kada bi mu videli lice.

Otvori vrata svojih odaja i zalupi ih za sobom, ne osetivši ništa od uobičajenog zadovoljstva zbog skupocenih tarabonskih i tirskih tepiha bogatih crvenih, zlatnih i plavih boja, ogledala iz Ilijana, zlatnih intarzija na dugom i zamršeno izrezbarenom stolu na sredini sobe. Majstor-zanatlija iz Lugarda skoro je godinu dana na njemu radio. Ovaj put jedva da ga je i video.

„Šarbone!“ Lični sluga nije se pojavio. Trebalo je da sređuje odaje. „Svetlost te spalila, Šarbone! Gde si?“

Krajičkom oka primeti pokret i okrete se spreman da ispsuje Šarbona. Ali grdnje mu zamreše u ustima kada Mirdraal, skladno poput otrovnice, načini još jedan korak ka njemu.

Ličio je na čoveka prosečne visine, ali tu je sva sličnost prestajala. Odeća i plašt poput smrti crni jedva da su se mreškali dok se kretao. Naspram tog crnila crvoliko bela koža delovala je još bleđe. Nije imao oči. Taj bezoki pogled ispuni strahom Karidina, baš kao i hiljade pre njega.

„Š...“ Karidin stade da ovlaži usta, da pokuša da povрати glas. „Šta tražiš ovde?“ I dalje je zvučao piskavo.

Polutanove blede usne iskrivi smešak. „Gde god ima senke, tu mogu doći.“ Glas mu je zvučao poput zmije koja vijuga kroz opalo lišće. „Volim da motrim na sve koji me služe.“

„Ja slu...“

Nije bilo svrhe. Karidin se napreže i otrže pogled s bledog memljivog lica, pa mu okrete leđa. Prožeše ga žmarci kada je to učinio. U ogledalu pred njim sve se jasno videlo. Sve sem Polučoveka. Mirdraal je bio nejasna mrlja. Nije baš bilo prijatno za gledanje, ali bolje no onaj pogled. Karidinov glas posta malo odlučniji.

„Ja služim...“ Ućuta, odjednom svestan gde se nalazi. U središtu Tvrđave Svetla. Samo glasina o prošaptanim rečima koje je nameravao da izgovori predala bi ga Ruci Svetlosti. Najniže Dete na mestu bi ga ubio da ga čuje. Bio je sam. Tu je bio samo Mirdraal i možda Šarbon – *Gde je taj prokletnik?* Bilo bi dobro da neko s njime deli Polutanov pogled, čak i ako bi nakon toga morao da ga ukloni – ali ipak spusti glas. „Ja služim Velikog gospodara Mraka, kao i ti. Obojica služimo.“

„Ako želiš tako da misliš.“ Mirdraal se nasmeja. Karidin zadrhta. „Svejedno, želim da znam šta tražiš ovde umesto da si na Almotskoj ravnici.“

„Ja... gospodar kapetan zapovednik lično je naredio da dođem.“

Mirdraal prosikta: „Tvoj gospodar kapetan zapovednik je balega! Naređeno ti je da pronadeš čoveka po imenu Rand al'Tor i da ga ubiješ. Najpre to. To iznad svega! Zašto se ne povinuješ?“

Karidin duboko udahnu. Osećao se kao da je Mirdraalov pogled nož koji mu struže kičmu. „Stvari... promenile su se. Na neke stvari više nemam uticaja kao nekada.“ Naglo se okrete na neki oštar zvuk.

Mirdraal je prevlačio rukom preko stola. Tanki slojevi skupljali su mu se pod noktima. „Ništa se nije promenilo, čoveče. Prekršio si svoje zavete Svetlosti i položio nove, a *te* zavete ćeš poštovati.“

Karidin pogleda ogrebotine na izglačanom drvetu i proguta knedlu. „Ne razumem. Zašto je odjednom tako važno da se ubije? Mislio sam da Veliki gospodar Mraka namerava da ga iskoristi.“

„Ispituješ me? Trebalo bi da ti iščupam jezik. Nije tvoje da postavljaš pitanja. Niti da razumeš. Tvoje je da slušaš šta ti se kaže! Psima ćeš davati lekcije iz poslušnosti. Razumeš li *to*? K nozi, pseto, i slušaj svog gospodara.“

Kroz strah se probi bes i Karidinova ruka polete ka boku, ali mač mu nije bio tu. Ostavio ga je u susednoj sobi pre no što je pošao k Pedronu Nijalu.

Mirdraal se pokrete brže od zmiije otrovnice. Karidin otvori usta da vrisne kada mu Polučovekova šaka steže zgلوب; kosti se smrviše. Bol mu probi čitavu ruku. Ali nije vrisnuo, jer mu je druga Polutanova šaka zgrabila bradu i silom sklopila vilice. Pete mu se odigoše, a onda i nožni prsti napustiše pod. Stenjući i krkljajući, visio je u Mirdraalovom hvatu.

„Čuj me, čoveče. Pronaći ćeš ovog mladića i ubiti ga što je pre moguće. Nemoj ni pomisliti na nešto drugo. Ima među tvojom *Decom* onih koji će mi reći ako skreneš s puta. Međutim, ohrabriću te. Ako ovaj Rand al'Tor za mesec dana ne bude mrtav, uzeću nekog tvoje krvi. Sina, kćer, sestru, strica. Nećeš znati koga dok taj odabrani ne umre vrišteći. Ako i sledećeg meseca bude živ, uzeću još jednog. Pa još jednog i još jednog. A kada niko od tvoje krvi ne ostane, tebe ću odvesti u sam Šajol Gul.“ Nasmeši se. „Umiraćeš godinama, čoveče. Da li me sada razumeš?“

Karidin izusti neki zvuk, napola stenjanje, napola jecaj. Činilo mu se da će mu se vrat slomiti.

Mirdraal zareža i baci ga preko sobe. Karidin tresnu o suprotni zid i ošamućen pade na tepih. Ležao je ničice, boreći se za dah.

„Razumeš li me, čoveče?“

„Ja... slušam i pokoravam se“, uspe Karidin da prozbori u tepih. Odgovora nije bilo.

Okrete glavu, žacnuvši se od bola u vratu. Soba beše prazna. Legende su govorile da Polutani jašu senke poput konja i nestaju kada se okrenu postrance. Nema zida koji može da ih zaustavi. Karidinu dođe da zaplače. Pridiže se, psujući od bola u zgلوبu.

Vrata se otvoriše i Šarbon žurno uđe, punačak čovek s korpom u rukama. Stade i pogleda Karidina. „Gospodaru, je li ti dobro? Oprosti što nisam bio ovde, gospodaru, ali išao sam da kupim voće za...“

Zdravom šakom Karidin izbi kotaricu iz Šarbonovih ruku i ošamari čoveka. Smežurane zimske jabuke zakotrļaše se preko tepiha.

„Oprosti, gospodaru“, prošapta Šarbon.

„Daj papir, pero i mastilo“, prosikta Karidin. „Brže, budalo! Moram da pošaljem naredenja.“ *Ali koja? Koja?* Dok je Šarbon jurio da poslušna, Karidin se zagleda u ogrebotine na stolu i zadržta.

POGLAVLJE 1

ČEKANJE

Točak vremena se okreće i Doba dolaze i prolaze, ostavljajući za sobom sećanja koja prerastaju u legende. Legende blede i postaju mitovi, a i oni budu davno zaboravljeni kada ponovo naiđe Doba koje ih je izrodilo. U jednom od tih razdoblja, koje su neki zvali Treće doba – Doba koje tek treba da dođe, Doba davno prošlo – vetar se digao u Maglenim planinama. Ovo nije bio početak, jer obrtajima Točka vremena nije bilo ni početka ni kraja. Ali bio je to jedan početak.

Vetar je duvao duž dugih dolina, plavih od jutarnje magle. Neke behu pošumljene zimzelenim drvećem, a neke gole jer trava i divlje cvеće još nisu iznikli. Zavijao je preko upola zakopanih ruševina i srušenih spomenika, zaboravljenih kao i njihovi graditelji. Ječao je u planinskim prolazima, kišom i snegom izjedanim raselinama između vrhova sa snežnim kapama koje se nikada nisu topile. Gusti oblaci milovali su planinske vrhove, pa sneg kao da se spojio s belim prostranstvom.

Zima je u nižim krajevima polako odlazila, ili je već otišla. Ali ovde, u visijama, još se držala, šarajući planinske padine širokim belim nanosima. Samo je na zimzele-
nom drveću bilo listova ili iglica; sve ostalo bilo je golo, smeđe ili sivo naspram stenja i zemljišta koje se još nije otkrivilo. Nije bilo ni zvuka, sem oštrih naleta vetra preko snega i kamena. Zemlja kao da je čekala. Čekala da nešto pukne.

Perin Ajbara bio je na konju u majušnom lugu kožolista i bora. Stresao se i bolje umotao u plašt postavljen krznom, koliko god je mogao, budući da je jednom rukom držao dugi luk, a za pojasom mu je bila velika bojna bradva. Beše to dobra sekira od hladnog čelika; Perin je bio na mehovima kada ju je gazda Luhan napravio. Vetar mu cimnu plašt, smakavši kapuljaču sa čupavih kovrdža, i probi mu kaput. Mladić promigolji nožne prste da ih malo ugrije i promeškolji se u visokom sedlu, ali nije zaista razmišljao o hladnoći. Posmatrajući pet sadrugova, pitao se da li i oni to osećaju. Ne čekanje, zbog koga su ovamo poslali, već nešto više.

Korak, njegov konj, pomeri se i zabaci glavu. Dao je doratu ime zbog brzih nogu, ali činilo se da Korak sada oseća nestrpljenje svog jahača. *Umoran sam od sveg ovog čekanja, sveg ovog sedenja, dok nas Moiraina drži čvrsto kao mašice. Nek su spaljene sve Aes Sedai! Kada će se ovo završiti?*

Ne razmišljajući, onjuši vetar. Najsnažniji je bio miris konja, ljudi i ljudskog znoja. Zec je nedavno prošao među ovim drvećem. Strah ga je nagonio u trk iz sve snage, ali lisica na njegovom tragu nije ga tu ubila. Odjednom shvati šta radi i stade. *Čovek bi pomislio da će mi se od ovolikog vetra nos zapušiti. Skoro je poželeo da je tako. A ni Moirainu ne bih pustio da s tim išta uradi.*

Neko šesto čulo ga zagolica, ali on odbi da na to obrati pažnju. Ostalima oko sebe nije ni spomenuo to osećanje.

Druga petorica bili su u sedlima s pripravnim konjičkim lukovima. Motrili su i na nebo i na padine pod sobom. Činilo se da im ne smeta vetar što im je vijorio plaštovima kao da su barjaci. Kroz prorez u plaštu iznad ramena svakog od njih štrčao je dvoručni balčak. Perinu je od prizora njihovih golih obrijanih glava s perčinima bilo još hladnije. Za njih je ovo vreme bilo već kasno proleće. Sva mekoća koje je možda moglo biti u njima izbijena je na tvrđem nakovnju od ijednog za kakav je on znao. Bili su Šijenarci, iz Krajina duž Velike pustoši, gde su skoro svake noći mogli da uslede troločki napadi. Čak su i trgovci ili seljaci morali da imaju mač ili luk. A ovi ljudi nisu bili seljaci, već vojnici skoro od rođenja.

Ponekad se pitao zašto su slušali njegove naredbe i prihvatili njegovo vođstvo. Kao da su smatrali da ima neko posebno pravo, neko znanje skriveno od njih. *Ili je to možda samo zbog mojih prijatelja*, kiselu pomisli. Nisu bili visoki kao on, niti krupni – godine što ih je proveo kao kovačev šegrt dale su mu ruke i ramena kao u dva obična čoveka – ali počeo je da se brije svakodnevno da bi prestali sa šalama na račun njegove mladosti. Bile su to prijateljske šale, ali ipak šale. Nije imao namere da ponovo počnu s tim zbog nekog njegovog osećaja.

Perin se prenu i sam sebe podseti da bi i on trebalo da motri. Bolje namestivši strelu zapetu za dugi luk, zagleda se niz dolinu koja se pružala ka zapadu šireći se u daljini. Tle beše prošarano širokim vijugavim trakama snega, ostacima zime. Veći deo raštrkanog drveća tamo dole i dalje je grebao nebo golim granama, ali na padinama i dnu doline bilo je dovoljno zimzelenog drveća – borova i kožolista – da pruži zaklon svakome ko je umeo da ga iskoristi. Ali niko tu ne bi bio bez naročite svrhe. Rudnici su bili dalje na jugu, ili još i dalje na severu; većina ljudi smatrala je da u Maglenim planinama vlada nesreća. Malo ih je dolazilo ovamo ako su to ikako mogli da izbegnu. Perinove oči presijavale su se poput žeženog zlata.

Ono osećanje posta nesnosno. *Ne!*

Mogao je da ga suzbije, ali iščekivanje nije htelo da ode. Kao da se nadnosio nad ivicu provalije. Kao da je sve visilo nad ambisom. Pitao se da li je u planinama oko njih nešto neugodno. Možda je i bilo načina da sazna. U ovakvim mestima, gde ljudi retko dolaze, skoro je uvek bilo vukova. Zgazi tu misao pre no što je stigla da osnaži. *Bolje je pitati se. Bolje od toga.* Družina im je bila malobrojna, ali imali su izviđače.

Ako ičeg ima tamo, izvidnice će to pronaći. *Ovo je moja kovačnica; ja ću se o njoj starati, a njima prepustiti njihove.*

Budući da je video dalje od ostalih, prvi je uočio jahača iz pravca Tarabona. Čak je i njemu bio samo tačkica jarkih boja na konju što krivuda kroz udaljeno drveće, sad vidljiva, sad skrivena. Konj, pomisli. *Krajnje je vreme!* Otvori usta da je najavi – biće to žena; svaki jahač pre nje bio je – kada Masema odjednom promrmlja: „Gavran!“, kao kletvu.

Perin trže glavu. Velika crna ptica letela je nad krošnjama na stotinu koraka daleko. Njen plen možda je bila neka lešina u snegu ili mala životinja, ali Perin nije smeo da se kocka. Izgleda da ih nije video, ali dolazeći jahač uskoro će biti na vidiku. U istom trenutku kada je spazio gavrana podiže luk, zateže ga – pera do obraza, do uva – i pusti. Sve jednim skladnim pokretom. Nejasno je bio svestan brujanja tetiva pored sebe, ali sva pažnja bila mu je na crnoj ptici.

Gavran se iznenada prevrnu uz kišu ponoćnih pera kada ga Perinova strela pogodi. Pade s neba, a još dve strele proleteše tamo gde je maločas bio. Napola zategnutih lukova, ostali Šijenarci stadoše pogledima da pretražuju nebo ne bi li videli da li je imao društvo.

„Mora li da podnese izveštaj“, tiho upita Perin, „ili... on... vidi šta gavran vidi?“ Nije nameravao da ga bilo ko čuje, ali Ragan, najmlađi Šijenarac, stariji od njega manje od deset godina, odgovori dok je na svoj kratki luk nameštao novu strelu.

„Mora da izvesti. Obično Polutana.“ Gavranovi su u Krajinama bili ucenjeni; niko se tamo ne bi usudio da za bilo kog gavrana pretpostavi da je samo ptica. „Svetlosti, da Srcokob vidi sve što gavranovi vide, bili bismo mrtvi pre no što smo stigli do planina.“ Raganov glas beše opušten; to je za šijenarskog vojnika bilo nešto svakodnevno.

Perin zadrhta, ali ne od hladnoće. Nešto u njegovom umu proreža izazov na smrt. Srcokob. Druga imena u drugim zemljama. Dušokob i Srcočnjak, Gospodar groba i Gospodar sumraka – a svuda Otac laži i Mračni. Sve to da se izbegne njegovo istinsko ime i ne privuče pažnja. Mračni je često koristio gavranove i vrane, a u gradovima pacove. Perin izvadi novu strelu široke glave iz tobolca za pojasom, koji je uravnotežavao teret sekire.

„To ti je možda veliko kao motka“, zadivljeno kaza Ragan pogledavši Perinov luk, „ali ima domet. Ne bih voleo da vidim šta može da uradi čoveku u oklopu.“ Šijenarci su sada ispod jednostavnih kaputa nosili samo lake verižnjače, ali obično su se borili u oklopima. I ljudi i konji.

„Predugačak da se koristi s konjskih leđa“, naruga se Masema. Trouglasti ožiljak na preplanulom obrazu još je više iskrivio njegov prezrivi kez. „Dobar oklopni prsnik zaustaviće čak i oštrovruhu strelu, izuzev na malom dometu. A ako tvoj prvi hitac promaši, čovek koga gađaš će te iseckati.“

„O tome i pričam, Masema.“ Ragan se malo opustio pošto je nebo i dalje bilo prazno. Gavran mora da je bio sam. „Kladim se da s ovim lukom iz Dve Reke ne moraš biti tako blizu.“ Masema otvori usta.

„Vas dvojica prestanite da lapćete tim krvavim jezicima!“ – odreza Uno. Crte njegovog lica bile su oštre čak i za Šijenarca. Duž leve strane pružao se dug ožiljak, a levo oko

nije imao. Na putu ka planinama negde je našao povez s vatrenocrvenim namrštenim okom. Taj dodatak nimalo nije olakšavao suočavanje s njegovim pogledom. „Ako ne možete da proklete pazite na krvavi posao, videću da li će dodatna plamena straža večeras uspeti da vas krvavo smiri.“ Ragan i Masema popustiše pod njegovim pogledom. Namršti se na njih još jednom i okrete k Perinu. „Vidiš li nešto?“ Obratio mu se glasom malo grubljim no da je progovorio sa zapovednikom koga mu je postavio kralj Šijenara, ili gospodar Fal Dare, ali u njemu se čula spremnost da postupi po Perinovom predlogu.

Šijenarci su znali koliko daleko može da vidi, ali izgleda da su to primili zdravo za gotovo, kao i boju njegovih očiju. Nisu znali sve, daleko od toga, ali prihvatili su ga takvog kakav je. Kakav su mislili da je. Izgledalo je kao da prihvataju sve i svašta. Svet se menja, rekoše. Sve se vrti na točkovima mogućnosti i promena. Ako čovek ima oči boje kakvu nijedno ljudsko biće ranije nije imalo, zar je to sada bitno?

„Dolazi“, odgovori Perin. „Trebalo bi da upravo možeš da je vidiš. Tamo.“ Pokaza, a Uno se pognu napred. Začkilji okom, a onda sumnjičavo klimnu.

„Nešto se tamo miče.“ Neki od ostalih klimnuše i takođe promrmljaše. Uno ih prostreli pogledom, pa se vratiše posmatranju neba i planina.

Perin iznenada shvati šta su jarke boje koje je udaljeni jahač nosio značile. Izrazito zelena suknja virila je ispod jarkocrvenog plašta. „Ona je od Putujućeg naroda“, zapanjeno reče. Nije čuo da se iko drugi oblači u tako jarke boje, niti da ih tako slaže, ako ima izbora.

Sretali su se sa svakakvim ženama i vodili ih dalje u planine: prosjakinje u prnjama peške su dolazile kroz mećavu; trgovkinje same vodile niz tovarnih konja punih samara; gospa u svili i skupom krznu dojahala je na rasnom konju crvenim resama ukrašenih uzdi i sa zlatom na sedlu. Prosjakinja je otišla s kesom srebra – Perin je mislio da je to više no što sebi mogu da priušte da daju, sve dok gospa nije ostavila još veću kesu zlata. Dolazile su žene svih mogućih položaja, i to sve same, iz Tarabona, Geldana, pa čak i Amadicije. Ali nikada nije očekivao da vidi nekoga od Tuata'ana.

„Prokleti Krpar?“ – uzviknu Uno. I ostali pokazашe iznenađenje.

Raganu se zatrese perčin kad je odmahnuo glavom. „Krpar se u ovo ne bi mešao. Ili nije Krpar, ili ona nije ta s kojom treba da se sretnemo.“

„Krpari“, prosikta Masema. „Beskorisne kukavice.“

Uno je skupljao oko sve dok se nije pretvorilo u uzanu crnu duplju; uz naslikano crveno oko na povezu, to mu je davalo zločinački izgled. „Kukavice, Masema?“ – tiho upita. „Da si ti žena, da li bi imao krvavu petlju da dojašeš ovamo, sam i proklete nenaoružan?“ Nije bilo sumnje da oružje ne nosi ako je zaista pripadnica Tuata'ana. Masema učuta, ali ožiljak na obrazu mu preblede.

„Nek sam spaljen ako bih ja imao“, kaza Ragan. „A nek sam spaljen ako bi i ti imao, Masema.“ Masema cimnu plašt i stade pogledom da pretražuje nebo.

Uno frknu. „Svetlost dala da je onaj spaljeni strvožder bio plameno sam“, progundā.

Čupava smeđe-bela kobila lagano je krivudala sve bliže, birajući put između širokih snežnih nanosa. U jarke boje obučena žena jednom je zastala da pogleda nešto na zemlji, a onda navukla kapuljaču jače preko glave i sporim korakom poterala konja napred. *Gavran*, pomisli Perin. *Prekini da gledaš tu pticu i dolazi ovamo, ženo. Možda*

nosiš vesti koje će nas konačno odvesti odavde. Ako Moiraina uopšte namerava da krenemo pre proleća. Nek je spaljena! Na trenutak nije bio siguran da li je mislio na Aes Sedai, ili na Krparku, koja ni najmanje nije žurila.

Ako nastavi tako kako je krenula, proći će dobrih trideset koraka dalje od šumar-ka. Gledala je kuda njena šarena kobilica korača i ni znaka nije davala da je bilo šta pri- metila među drvećem.

Perin petama potera pastuva i dorat poskoči napred, raspršivši kopitima sneg. Iza njega Uno tiho naredi: „Napred!“

Korak je prešao pola puta do nje pre no što ga ona ugleda, a tada iznenađeno zauzda kobilu. Posmatrala ih je dok su obrazovali luk oko nje. Crveni plašt joj je delovao još napadnije zbog drečavoplavih šara zvanih *tairenski lavirint* kojima je bio izvezen. Nije bila mlada – ono kose što joj nije bilo pod kapuljačom beše prilično prosedo – ali na licu nije imala mnogo bora, izuzev onih nastalih dok se s neodobra- vanjem mrštila na njihovo oružje. Međutim, nije se dalo videti da se uplašila naoru- žanih ljudi usred planine. Šake su joj mirno počivale na jabuci ishabanog ali dobro održavanog sedla. A nije ni mirisala uplašeno.

Prekini s tim!, reče Perin sam sebi. Obrati joj se tihim glasom da je ne bi uplašio: „Zovem se Perin, čestita gazdarice. Ako vam je potrebna pomoć, učiniću što mogu. Ako ne, idite sa Svetlom. Međutim, sem ukoliko su Tuata’ani promenili svoje običaje, daleko ste od svojih kola.“

Ona ga pogleda pre no što će progovoriti. Tamne joj oči behu nežne, što nije bilo iznenađujuće kod jednog pripadnika Putujućeg naroda. „Tražim... jednu ženu.“

Pauza je bila mala, ali приметna. Nije ona tražila tek neku ženu, već jednu Aes Sedai. „Ima li ona ime, čestita gazdarice?“ – upita Perin. U proteklih nekoliko meseci mnoštvo puta je to radio, tako da mu njen odgovor i nije bio baš potreban, ali nemar- nost upropasti gvožđe.

„Zovu je... Ponekad je zovu Moiraina. Ja sam Leja.“

Perin klimnu. „Odvešćemo te do nje, gazdarice Leja. Vatre su nam tople, a uz malo sreće biće nečeg vrućeg da pojedješ.“ Ali ipak nije odmah prikupio svoje uzde. „Kako si nas pronašla?“ To je i ranije pitao, svaki put kad bi ga Moiraina poslala da čeka na mestu koje je odredila jer dolazi žena koju poznaje. Odgovor će biti isti kao i uvek, ali morao je da pita.

Leja slegnu ramenima i s oklevanjem odgovori: „Ja... znala sam da će me, ako ovim putem dođem, neko pronaći i odvesti do nje. Ja... jednostavno sam... znala. Imam vesti za nju.“

Perin nije pitao kakve vesti. Žene su podatke donosile samo Moiraini.

A Aes Sedai nam govori samo ono što joj se prohte, pomisli. Aes Sedai nikada ne lažu, ali rečeno je da istina koju ti Aes Sedai kaže nije uvek istina koju ti misliš da čuješ. *Sada je prekasno za kolebanje. Zar ne?*

„Ovuda, gazdarice Leja“, reče, pokazavši ka planini. Šijenarci, s Unom na čelu, pođoše za Perinom i Lejom. Krajišnici su i dalje osmatrali nebo koliko i zemlju, a poslednja dvojica posebnu su pažnju posvetili tragu koji su za sobom ostavljali.

Neko vreme jahali su u tišini. Čuo se samo topot konjskih kopita, koja bi ponekad smrvila staru snežnu pokoricu, ili razbacala kamenje dok su prelazili delove bez snega. Leja bi povremeno okrnula pogledom Perina, njegov luk, sekiru, lice, ali nije progovarala. Nelagodno se meškoltio zbog njene pažnje, izbegavajući da je pogleda. Uvek se trudio da stranci što je moguće manje primećuju njegove oči.

Naposletku reče: „Iznenadio sam se kada sam video pripadnicu Putujućeg naroda s obzirom na vaša verovanja.“

„Moguće je suprotstaviti se zlu bez nasilja.“ Njen glas zvonio je od jednostavnosti nekoga ko govori očiglednu istinu.

Perin kiselo zagunđa, a potom smesta promrmlja izvinjenje. „Kad bi bilo kao što kažete, gazdarice Leja.“

„Nasilje ranjava nasilnika koliko i žrtvu“, spokojno odgovori Leja. „Stoga mi bežimo od onih koji nas napadaju. Koliko zbog naše bezbednosti, toliko i da njih spasemo od zla. Ako činimo nasilje da se suprotstavimo zlu, ubrzo se ne bismo razlikovali od onih protiv kojih se borimo. Snagom svojih ubeđenja suprotstavljamo se Senci.“

Perin frknu. Bilo je to jače od njega. „Gazdarice, nadam se da nikad nećete morati da se suprotstavite Trolocima samo snagom svojih ubeđenja. Snaga njihovih mačeva saseći će vas na mestu.“

„Bolje umreti no...“ – poče ona, ali njega bes natera da je nadgovori. Bes jer jednostavno nije htela da vidi. Bes što bi zaista radije umrla no naškodila nekome, ma koliko taj bio zao.

„Ako počnete da bežite, uhvatiće vas, ubiti i proždrati vaš leš. A možda neće ni čekati da *budete* leš. U svakom slučaju, mrtvi ste, a zlo je pobedilo. A ima i ljudi koji su isto toliko okrutni. Prijatelji Mraka i drugi. Ima ih mnogo više no što bih ja pre samo godinu dana poverovao. Neka samo Beli plaštovi odluče da vi Krpari ne hodi-te u Svetlosti, pa ćete videti koliko je snaga vaših ubeđenja u stanju da vam sačuva glave.“

Prodorno ga je pogledala. „A ti ipak nisi srećan sa svojim oružjem.“

Kako je samo to znala? Razdraženo odmahnu glavom i zabaci čupavu kosu. „Tvora-c je načinio svet“, promrmlja, „ne ja. Ja moram da živim kako najbolje umem u ovakvom svetu.“

„Toliko tužan za nekog tako mladog“, tiho reče ona. „Zašto toliko tužan?“

„Trebalo bi da gledam, a ne da pričam“, odsečno joj odgovori. „Nećete mi biti zahvalni ako se izgubimo.“ Potera Koraka napred dovoljno daleko da preseče svaki dalji razgovor, ali osećao je njen pogled. *Tužan? Nisam tužan, samo... Svetlosti, ne znam. Trebalo bi da postoji neki bolji način, to je sve.* Vratu mu se ono osećanje, ali obuzet Lejinim pogledom uprtim u njegova leđa nije na to obratio pažnju.

Uspeli su se na vrh planinskog nagiba i spustili se niz njega preko šumovite doline s hladnim širokim potokom. Konjima je bio do kolena. U daljini se videla planinska padina isklesana u dve ogromne prilike. Perinu se činilo da su to muškarac i žena, mada su ih vetar i kiša odavno učinili teško prepoznatljivim. Čak je i Moiraina tvrdila kako nije sigurna koga bi trebalo da predstavljaju, niti kada je granit isklesan.

Male pastrmke su bežale od konjskih kopita, kao srebrne munje u bistroj vodi. Jelen diže glavu s pojila, stade da okleva dok je družina izlazila iz potoka, pa onda odjuri među drveće, a velika planinska mačka, sivih pruga i sivih tačaka, kao da izroni iz zemlje, osujećena u vrebanju. Na trenutak odmeri konje, a zatim uz zamah repom nestade za jelenom. Ali još se nije videlo mnogo živog sveta u planini. Samo šačica ptica bila je na granama ili ključala zemlju gde se sneg otopio. Za nekoliko nedelja još će ih se vratiti na visiju, ali sada je rano. Nisu videli više gavranova.

Kada ih je Perin poveo između dve strme planine, snežnih vrhova kao i uvek obmotanih u oblake, i prešao manji potok što se u nizu sićušnih slapova slivao preko sivog kamenja, bilo je već kasno popodne. Među drvećem oglasi se neka ptica, a druga joj u daljini odgovori.

Perin se nasmeši. Bile su to plave zebe. Ptice iz Krajina. Niko neprimećeno ovuda nije jahao. Protrlja nos. Nije pogledao drvo s koga se prva „ptica“ oglasila.

Put je bivao sve uži dok su jahali kroz zakrčljale kožoliste i pored nekoliko kvrgavih planinskih hrastova. Tle pored potoka, dovoljno ravno za jahanje, sužavalo se dok ne posta jedva dovoljno široko za čoveka na konju, a potok je visok čovek mogao da prekorači.

Perin ču kako pozadi Leja mrmlija sebi u bradu. Kada se osvrnu, vide je gde se zabrinuto obazire uz strme padine sa strana. Raštrkana stabla opasno su se nadvijala iznad njih. Činilo se nemogućim da ne padnu. Šijenarci su lako jahali, napokon počevši da se opuštaju.

Iznenada, pred njima se otvori duboka obalna udolina između planina. Padine joj behu strme, ali ni izbliza kao jaruga kroz koju su prošli. Potok je tekao iz malog izvora na kraju dolinice. Perinove oštre oči spaziše čoveka sa šijenarskim perčinom u grana-hrasta levo od njega. Da se čuo zov jedne druge ptice, taj čovek ne bi bio sam, a ne bi bilo ni tako lako proći kroz jarugu. Šačica ljudi mogla bi taj prolaz da brani od čitave vojske. Da neka vojska dođe, šačica bi i morala.

Među drvećem po udolini bile su brvnare. Isprva ih je bilo teško uočiti, tako da je delovalo kao da su ljudi okupljeni oko vatri u dnu udoline bili bez skloništa. Bilo ih je manje od desetak na vidiku. A Perin je znao da ih i nema mnogo više. Većina ih se osvrnula na zvuk konja, a neki i mahnuše. Dolinica kao da se ispuni mirisom ljudi i konja, kuvanja i vatre. Dugi beli barjak mlitavo je visio s visoke motke blizu njih. Jedna prilika, barem upola viša od svih ostalih, sedela je na oborenom deblu udu-bljena u knjigu koja je delovala majušno u ogromnim šakama. Pažnja te prilike ni u jednom trenutku nije popuštala, čak ni kada jedina druga osoba bez perčina viknu: „Pronašli ste je, je li? Mislila sam da ćete ovog puta čitave noći odsustvovati.“ Bio je to glas mlade žene, ali nosila je dečački kaput i pantalone i bila kratko ošišana.

Nalet vetra prostruja kroz udolinu zakovitlavši plaštove i zavijorivši barjak punom dužinom. U trenutku se činilo da stvorenje na njemu jaše vetar. Četvoronoga zmija zlatnih i skerletnih krljušti, zlatne grive poput lavlje. Svako stopalo završavalo joj se s pet zlatnih kandži. Legendarni barjak. Barjak koji većina ljudi ne bi prepoznala da ga vidi, ali prestravili bi se da mu saznaju ime.

Perin sve to obuhvati pokretom ruke dok je predvodio družinu naniže u malu dolinu. „Leja, dobro došla u logor Ponovorođenog Zmaja.“

POGLAVLJE 2

SAIDIN

Bezizražajnog lica Tuata'anka se zagleda u barjak koji je ponovo pao, a onda obrati pažnju na one oko vatre. Pogotovu na osobu koja je čitala, upola višu od Perina i dvostruko krupniju. „Jedan Ogijer je s vama. Ne bih ni pomislila...“ Odmahnu glavom. „Gde je Moiraina Sedai?“ Činilo se kao da, što se nje tiče, Zmajev barjak i ne postoji.

Perin pokaza ka gruboj kolibi što se nalazila najdalje uz padinu na suprotnom kraju dolinice. Zidovi i krov načinjeni su od brvana s kojih nije skinuta kora. Iako najveća, nije bila veoma velika. Možda tek dovoljno velika da ponese naziv brvnare umesto kolibe. „Ona tamo je njena. Njena i Lanova. On je njen Zaštitnik. Kada popiješ nešto toplo...“

„Ne. Moram da razgovaram s Moirainom.“

Nije se iznenadio. Sve žene što su dolazile bile su uporne u nameri da smesta razgovaraju s Moirainom, i to nasamo. Vesti koje je Moiraina odabrala da s njima podeli ostalima nisu uvek bile posebno važne, ali žene su bile napete poput lovca koji za svoju izglađnelu porodicu lovi poslednjeg zeca na svetu. Napola smrznuta stara prosjakinja odbila je čebad i tanjir vrelog paprikaša i bosonoga se dovukla do Moirainine kolibe, po snegu koji je tada još padao.

Leja sjaha i dodade uzde Perinu. „Hoćeš li se postarati da bude nahranjena?“ Potapšala je šarenu kobilu. „Pijesa nije navikla da me nosi preko ovako razućenog zemljišta.“

„Još nema dovoljno ispaše“, odgovori joj Perin, „ali dobiće ono što možemo da joj damo.“

Leja klimnu i bez ijedne reči više požuri uz padinu zadigavši drečavozelene suk-nje. Plavo izvezeni crveni plašt vijorio se za njom.

Perin sjaha, izmenivši nekoliko reči s ljudima koji su ustali od vatre da se pobrinu za konje. Dade svoj luk čoveku koji je poveo Koraka. Ne, izuzev jednog gavrana ništa

nisu videli sem planina i Tuata'anke. Da, gavran je mrtav. Ne, ništa im nije rekla o dešavanjima van planina. Ne, pojma nije imao hoće li uskoro poći.

Ili ikada, dodade u sebi. Moiraina ih je čitave zime tu držala. Šijenarci nisu mislili da ona izdaje naređenja, ne ovde, ali Perin je znao da Aes Sedai nekako uvek dobijaju ono što žele. Pogotovu Moiraina.

Pošto su konji odvedeni u staju od grubih brvana, jahači odoše da se ugrelu. Perin se ogrnu plaštom i zahvalno pruži ruke ka vatri. Iz velikog lonca, napravljenog u Baerlonu sudeći po izgledu, dopirali su mirisi od kojih mu je već neko vreme voda išla na usta. Izgleda da je danas neko imao sreće u lovu, a od kvrgavog korenja oko susedne vatre dopirala je aroma pomalo nalik na pečenu repu. Nabra nos i usredsredi se na paprikaš. Sve više je želeo meso umesto druge hrane.

Žena u muškoj odeći gledala je ka Leji koja je upravo ulazila u Moiraininu kolibu. „Šta vidiš, Min?“ – upita je Perin.

Ona mu priđe. Tamne joj oči behu uznemirene. Nije razumeo zašto je uporno nosila pantalone umesto suknji. Možda je to bilo zato što ju je poznavao, ali nije mu bilo jasno kako je bilo ko mogao da je pogleda i umesto lepe devojke vidi suviše zgodnog mladića.

„Krparka će umreti“, tiho reče, odmeravajući ostale pored vatri. Niko nije bio dovoljno blizu da je čuje.

On je i dalje mislio o Lejinom nežnom licu. *Ah, Svetlosti! Krpari nikada nikome ne nanose zlo!* Uprkos vatri, postade mu hladno. Nek sam spaljen, da samo nisam pitao. Čak i ono malo Aes Sedai što je znalo šta Min radi nije to razumelo. Ponekad je videla slike i aure oko ljudi, a ponekad čak i znala šta znače.

Masuto dođe da dugom drvenom kašikom promeša paprikaš. Šijenarac ih odmeri pogledom, a onda prstom protrlja dugi nos i široko se isceri pre no što ode.

„Krv i pepeo!“ – progundā Min. „Verovatno je zaključio da smo zaljubljeni par pa se sašaptavamo kraj vatre.“

„Jesi li sigurna?“ – upita Perin. Ona ga pogleda podignutih obrva, a on žurno dodade: „U vezi s Lejom.“

„Tako se zove? Bolje da nisam znala. Uvek je gore kad znaš, a ne možeš da... Perine, videla sam njeno lice kako joj lebdi iznad ramena pokriveno krvlju i staklastog pogleda. Ne može biti jasnije.“ Zadrhta i oštro protrlja ruke. „Svetlosti, kako želim da vidam srećnije stvari. Kao da je sve što je srećno nestalo.“

Otvorio je usta da predloži da upozore Leju, a onda ih zatvori. Nikada nije bilo sumnje u vezi s onim što je Min videla i znala, bilo to dobro ili loše. Ako je bila sigurna u nešto, to se moralo dogoditi.

„Krvavo lice“, promrmlja. „Znači li to da će nasilno umreti?“ Žacnu se kada shvati koliko je to lako rekao. *Ali šta da radim? Ako kažem Leji, ako je nekako nateram da mi poveruje, svoje poslednje dane proživće u strahu, a to ništa neće promeniti.*

Min odsečno klimnu.

Ako će nasilno umreti, to može da znači napad na logor. Ali izvidnice su odlazile svakoga dana, a straža se čuvala i danju i noću. A Moiraina reče da je zaštitila logor; nijedan stvor Mračnoga neće ga videti sem ako ne naleti pravo na njega. Pomisli na

vukove. *Ne!* Izviđači će pronaći bilo koga ili bilo šta što pokušava da se približi logoru. „Daleko je od svog naroda“, reče napola sam sebi. „Krpari ne bi dovezli svoja kola dalje od podnožja brda. Oдавde do tamo svašta se može desiti.“

Min tužno klimnu. „A nema nas dovoljno da pošaljemo nekog da je čuva. Čak i da to može da pomogne.“

Pričala mu je kako je pokušavala da upozori ljude na loše stvari kada je sa šest ili sedam godina prvi put shvatila da ne mogu svi da vide ono što i ona. Nije želela ništa više o tome da kaže, ali stekao je utisak da su njena upozorenja sve još samo pogoršavala, ako bi iko uopšte i poverovao u njih. Trebalo je snage da se bez dokaza poveruje u Minina čitanja.

„Kada?“ – upita. Reč mu je zazvučala hladno i tvrdo kao čelik. *Ništa ne mogu da uradim za Leju, ali možda mogu da smislim da li ćemo biti napadnuti.*

Čim on to izgovori, ona diže ruke. Ali govorila je tiho. „Ne radi to tako. Nikada ne mogu da ocenim *kada* će se nešto desiti. Samo znam da hoće, ako uopšte i shvatim šta znači ono što vidim. Ne razumeš. Viđenje ne dolazi kada ja to želim, niti znanje šta viđenje predstavlja. Jednostavno se dogodi, i ponekad znam šta znači. Nešto. Malkice. Jednostavno se desi.“ On pokušava da se smiri, ali reči su kuljale iz nje poput bujice koju nije mogao da obuzda. „Jednog dana oko nekog vidim stvari, a narednog ne. Ili obrnuto. Uglavnom ništa ne vidim ni oko koga. Aes Sedai stalno oko sebe imaju slike, naravno, kao i Zaštitnici. Mada je uvek teže shvatiti šta one znače kod njih no kod ostalih.“ Podrobno osmotri Perina. „Tako je i s nekolicinom drugih.“

„Nemoj mi reći šta vidiš kada mene pogledaš“, oštro reče on, a onda slegnu mišićavim ramenima. Još kao dete bio je krupniji no većina ostalih, i brzo je naučio kako je lako nepažnjom povrediti ljude kada si veći. To ga je učinilo opreznim i pažljivim. Uvek je žalio kada ga bes nadvlada. „Žao mi je, Min. Nije trebalo da prasnem na tebe. Nisam hteo da te povredim.“

Iznenadeno ga je pogledala. „Nisi me povredio. Strašno malo ljudi *želi* da zna šta vidim. Svetlost sama zna da ja ne bih htela da postoji iko drugi ko to može da uradi.“ Čak ni Aes Sedai nikada nisu čule za nekog drugog s njenim darom. One su to videle kao „dar“, čak i ako ona nije.

„Jednostavno želim da ima nečeg što bih mogao da uradim za Leju. Ne mogu s time da se nosim kao ti; da znam, a ništa ne mogu da uradim.“

„Čudno“, tiho mu reče ona, „kako ti je toliko stalo do Tuata’ana. Oni su potpuno miroljubivi, a uvek vidim nasilje oko...“

On okrenu glavu, a ona naglo učuta.

„Tuata’ani?“ – začu se tutnjavi glas, kao divovski bumbar. „Šta s Tuata’anima?“ Ogijer im se pridružio kraj vatre, obeleživši gde je stao s čitanjem prstom veličine kobasice. Iz lule u drugoj ruci dizao se tanki pramičak duvanskog dima. Kaput visoke kragne od tamnosmeđe vune bio mu je zakopčan do grla, a oko kolena se vijorio iznad čizama podvrnutih sara. Perin jedva da mu je bio do grudi.

Loijalovo lice često je plašilo ljude. Nos mu je bio toliko širok da se skoro mogao nazvati njuškom, a i usta su mu bila preširoka. Oči mu behu veličine tacni, a debele

obrve padale su mu skoro do obraza, nalik na brkove. Uši ćubastih vrhova virile su kroz dugu kosu. Neki koji nikada nisu videli Ogijera mislili su da je Trolok, mada su za većinu sveta Troloci bili legenda podjednako kao i Ogijeri.

Loijalov široki osmeh zadrhta i on trepnu kada shvati da ih je prekinuo. Perin se zapita kako bilo ko može da se plaši Ogijera. *Ali opet, neke od starih priča spominju ih kao žestoke i neumoljive neprijatelje.* U to nije mogao da veruje. Ogijeri nisu bili ničiji neprijatelji.

Min ispriča Loijalu za Lejin dolazak, ali ne i o onome što je videla. Obično je bila ćutljiva u vezi s tim gledanjima, pogotovu kada su bila loša. Umesto toga, dodade: „Ti bi trebalo da znaš kako se osećam, Loijale, odjednom uhvaćena između Aes Sedai i ovih Dvorečana.“

Loijal izusti nešto neobavezujuće, ali Min to shvati kao da se složio s njom.

„Da“, odlučno kaza. „Bila sam u Baerlonu i živela život kako sam ja htela, kada su me iznenada zgrabili i bacili Svetlost sama zna kuda. Pa, kao da je tako zaista i bilo. Ne upravljam sopstvenim životom otkad sam upoznala Moirainu. I ove seljačice iz Dve Reke.“ Prevrnu očima ka Perinu i kiselo se osmehnu. „Želela sam samo da živim kako mi se hoće, da se zaljubim u čoveka po mom izboru...“ Iznenada se zacrvene i pročisti grlo. „Hoću da kažem, šta ima loše u želji da živiš svoj život bez sveg ovog meteža?“

„Ta’veren“, poče Loijal. Perin mu mahnu da začuti, ali Ogijera je teško bilo i usporiti, a kamoli zaustaviti kada ga zanos ponese. Po ogijerskim shvatanjima, Loijal je bio veoma užurban. Gurnuvši knjigu u džep, nastavio je pokazujući lulom. „Svi mi čitavog života utičemo na živote drugih, Min. Dok nas Točak vremena tka u Šaru, životna nit svakog od nas povlači i trza druge životne niti oko sebe. Ta’vereni čine to isto, samo mnogo, mnogo snažnije. Oni čitavu Šaru vuku – barem neko vreme – prisiljavajući je da se oblikuje oko njih. Što si im bliže, to si više zahvaćena. Priča se da si, ako bi bila u istoj sobi s Arturom Hokvingom, mogla da osetiš kako se Šara menja. Ne znam koliko je to istinito, samo sam čitao da je tako bilo. Ali to nije jednostrano. I sami ta’vereni tkani su u čvršću nit no mi ostali, s manje izbora.“

Perin se namršti. *Prokleta malo izbora koji su bitni.*

Min zabaci glavu. „Samo želim da nisu sve vreme toliko... toliko prokleta ta’vereni. Ta’vereni te potežu s jedne strane, a Aes Sedai petljaju se s druge. Šta žena da uradi?“

Loijal slegnu ramenima. „Malo šta, pretpostavljam, sve dok je u blizini ta’verena.“

„Kao da imam neki izbor“, odreza Min.

„Imala si sreću – ili nesreću, ako tako na to gledaš – da budeš u društvu ne jednog, već tri ta’verena. Randa, Meta i Perina. Ja lično to doživljam kao veliku sreću. Tako bih smatrao čak i da mi nisu prijatelji. Mislim da bih čak...“ Ogijer ih odjednom stidljivo pogleda i trznu ušima. „Obećajte da se nećete smeјati? Mislim da bih mogao da napišem knjigu o tome. Hvatao sam beleške.“

Min se prijateljski nasmeši, a Loijal ponovo ispravi uši. „To je divno“, reče mu. „Ali neki se osećaju kao da igraju kako ovi ta’vereni sviraju.“

„Nisam to tražio“, prasnu Perin. „Nisam to tražio.“

Nije obraćala pažnju na njega. „Je li se i tebi to desilo, Loijale? Da li stoga putuješ s Moirainom? Znam da Ogijeri skoro nikada ne napuštaju stedinge. Da li te je jedan od ovih ta'verena povukao sa sobom?“

Loijal se udubi u proučavanje svoje lule. „Samo sam želeo da vidim gajeve koje smo zasadili“, promrmlja. „Samo da vidim gajeve.“ Pogledao je Perina kao da traži pomoć, ali ovaj se samo isceri.

Da vidimo kako se potkovicu kuje u tvoje kopito. Nije znao sve što se desilo, ali znao je da je Loijal pobegao. Imao je devedeset godina, ali po ogijerskim merilima nije bio dovoljno star da napusti steding – to su nazivali izlaskom Napolje – bez dozvole Starešine. U odnosu na ljude, Ogijeri žive veoma dugo. Loijal reče da Starešine neće biti dobro raspoložene kada ga se dočepaju. Izgleda da je bio odlučan da taj trenutak odlaže što duže.

Šijenarci se uskomešaše i poustajaše. Iz Moirainine kolibe izlazio je Rand.

Čak i sa te udaljenosti, Perin ga je jasno video. Mladić crvenkaste kose i sivih očiju, istog godišta kao Perin; da stane s njim rame uz rame, Rand bi ga za pola glave nadvisio, mada je, iako širokih ramena, bio vitkiji od Perina. Duž rukava crvenog kaputa visokog okovratnika imao je izvezeno zlatno trnje, a na grudima tamnog plašta isto stvorenje kao na barjaku, četvoronogu zmiju zlatne grive. Rand mu je bio prijatelj. Odrasli su zajedno. *Jesmo li i dalje prijatelji? Kako možemo biti? Sada?*

Šijenarci se kao jedan pokloniše, glava uzdignutih, ali sa šakama na kolenima. „Gospodaru Zmaju“, kaza Uno, „spremni smo. Čast je služiti.“

Uno, koji jedva da je mogao prostu rečenicu da složi bez psovke, sada je govorio s najdubljim poštovanjem. Ostali rekoše za njim: „Čast je služiti.“ Masema, koji je svemu zamerao, a u čijim je očima sada sjalo obožavanje; Ragan; svi su čekali naređenje, ako je Randu bila volja da ga izda.

Rand se s padine na trenutak zagleda prema njima, a onda se okrete i izgubi među drvećem.

„Ponovo se svađao s Moirainom“, tiho reče Min. „Ovaj put, čitavog dana.“

Perin nije bio iznenađen, ali ipak je osetio blagu preneraženost. Svađati se s Aes Sedai. Vратиše mu se sve priče iz detinjstva. Aes Sedai, koje su povlačile konce prestola i naroda. Aes Sedai, čiji su darovi uvek povlačili obavezu, čija je cena uvek bila manja no što se moglo poverovati, ali ipak na kraju veća no što se moglo zamisliti. Aes Sedai, čiji je gnev mogao da rascepi zemlju i dozove munje. Sada je znao da neke od tih priča nisu bile istinite, ali istovremeno ni upola toga nisu spominjale.

„Bolje da odem do njega“, reče. „Posle njihovih rasprava, uvek mu je potreban neko s kim će da popriča.“ A sem Moiraine i Lana, bilo ih je samo troje – Min, Loijal i on – koji nisu gledali Randa kao da je iznad kraljeva. A od to troje samo ga je Perin odranije znao.

Pođe uz padinu, zastavši samo da se obazre ka zatvorenim vratima Moirainine kolibe. Leja je unutra, i Lan. Zaštitnik je retko kada bio daleko od Aes Sedai.

Randova daleko manja koliba bila je nešto niže, skrivena drvećem i podalje od ostalih. Pokušao je da živi s ostalima, ali oteralo ga je njihovo stalno strahopoštovanje.

Sada se držao podalje. Preterano, prema Perinovom mišljenju. Ali znao je da se Rand sada nije zaputio u svoju kolibu.

Perin požuri do mesta gde se udolina kružnog oblika iznenada pretvarala u strmoglavu liticu, pedeset koraka visoku i potpuno glatku, izuzev ponekog žbuna. Tačno je znao gde je pukotina u tom sivom kamenom zidu. Bila je jedva nešto malo šira od njegovih ramena. Uz samo tračicu svetlosti kasnog popodneva nad glavom bilo je to kao šetnja tunelom.

Pukotina beše dugačka pola milje i naglo se završavala uskom dolinicom, manje od milje dugačkom, čije je dno bilo pokriveno kamenjem i stenama, a čak i strme padine gusto pošumljene visokim kožolistima, borovima i jelama. Sunce, koje je doticalo planinske vrhove, bacalo je u nju duge senke. Litice ove majušne raseline bile su netaknute, izuzev procepa koji je u nju vodio, i strme kao da se divovska sekira zabila u planine. Bila je još pogodnija za odbranu od udoline iz koje je došao, ali nije imala ni potok ni izvor. Niko tu nije dolazio, izuzev Randa nakon rasprave s Moirainom.

Rand je bio nedaleko od ulaza, oslonjen na grubo stablo kožolista, zagledan u dlanove. Perin je znao da su oba žigosana čapljom. Rand se nije ni makao kada Perinova čizma škripnu o kamen.

Iznenada, Rand tiho poče da govori stihove, ne dižući pogled sa šaka:

*Dvaput i dvaput označen biće,
dvaput da živi, a dvaput da umre.
Jednom čaplja da ga na put uputi,
dvaput čaplja da mu ime potvrdi.
Jednom Zmaj za izgubljene uspomene,
dvaput Zmaj za cene neplaćene.*

Zadrhta i gurnu šake pod miške. „Ali još nema Zmajeva“, promuklo se nasmeja. „Ne još.“

Perin ga je neko vreme samo gledao. Čovek koji može da usmerava Jednu moć. Čovek osuđen da poludi od pogani na saidinu, muškoj polovini Istinskog izvora. Čovek koji će u svom ludilu sigurno uništiti sve oko sebe. Čovek – stvar! – koju su svi od detinjstva naučili da preziru i mrze. Samo... teško je bilo ne videti momka s kojim je odrastao. *Kako da tek tako prestaneš da budeš nečiji prijatelj?* Perin pronađe jedan poveći pljosnati kamen i sede, spreman na čekanje.

Nakon nekog vremena Rand, se okrete i pogleda ga. „Šta misliš, da li je Met dobro? Kada sam ga poslednji put video, delovao je tako slabašno.“

„Mora da je do sada ozdravio.“ *Do sada bi trebalo da je u Tar Valonu. Tamo će ga Izlečiti. A Ninaeva i Egvena paziće da ne upadne u nevolje.* Egvena i Ninaeva; Rand, Met i Perin. Sve petoro iz Emondovog Polja u Dvema Rekama. Malo je ljudi dolazilo u Dve Reke, sem kotlara, s vremena na vreme, i jednom godišnje trgovaca koji su kupovali vunu i duvan. Skoro niko nikada nije odlazio. Sve dok Točak nije izabrao

svoje ta'verene i petoro jednostavnih ljudi sa sela više nije moglo tu da ostane. Više nisu mogli da budu što su nekad bili.

Rand klimnu glavom i začuta.

„U poslednje vreme“, kaza Perin, „sve više želim da sam i dalje samo kovač. Da li i ti... Da li i ti želiš da si i dalje samo čobanin?“

„Dužnost“, promrmlja Rand. „Smrt je lakša od pera, dužnost teža od planine. Tako kažu u Šijenaru. *Mračni se budi. Poslednja bitka dolazi. I Ponovorođeni Zmaj mora da se u Poslednjoj bici suoči s Mračnim, ili će Senka pasti preko svega. Točak vremena biće slomljen. Sva Doba biće promenjena prema liku Mračnoga.* Samo sam ja tu.“ Nasmēja se nesrećno i ramena mu se zatresoše. „Dužnost je moja, jer nikog drugog nema, zar ne?“

Perin se nelagodno promeškolji. Smeh je imao neku hrapavu oštricu od koje se ježio. „Koliko sam shvatio, ponovo si se raspravljao s Moirainom. Opet isto?“

Rand udahnu duboko i drhtavo. „Zar se ne raspravljamo uvek oko istog? Tamo su na Almotskoj ravnici, i sama Svetlost zna gde sve ne. Stotine njih. Hiljade. Proglasili su se sledbenicima Ponovorođenog Zmaja jer sam digao onaj barjak. Jer sam dozvolio da me zovu Zmajem. Jer nisam uviđao drugi izlaz. I umiru. Boreći se, tragajući i moleći se za čoveka koji bi trebalo da ih predvodi. Umiru. A ja čitave zime bezbedan čučim u ovim planinčinama. Ja... dugujem im... nešto.“

„Misliš da se meni ovde sviđa?“ Perin odmahnu glavom razdraženo.

„Ti slušaš šta god ti ona kaže“, odreza Rand. „Nikada joj se nisi suprotstavio.“

„A tebi je velika vajda bila što si joj se suprotstavljao. Svađate se cele zime, a mi ni da se mrdnemo.“

„Zato što je u pravu.“ Rand se ponovo hladno nasmēja. „Svetlost me spalila, u pravu je. Preko čitave ravnice, preko čitavog Tarabona i Arad Domana podeljeni su u male družine. Da se pridružim nekoj od njih, Beli plaštovi, domanska vojska i Tarabonci samo bi se stuštili na nas.“

Perin se od zbunjenosti skoro i sam nasmēja. „Ako se slažeš s njom, zašto se onda, tako ti Svetlosti, stalno svađate?“

„Zato što nešto moram da uradim. Ili ću... ili ću – pući kao trula dinja!“

„Šta da uradiš? Ako nju slušaš...“

Rand mu ne dade priliku da kaže kako će u tom slučaju tu doveka čamiti. „Moiraina kaže! Moiraina kaže!“ Rand se trže i steže glavu. „Moiraina ima šta da kaže o svemu i svačemu! Moiraina kaže da ne smem da odem ljudima koji u moje ime umiru. Moiraina kaže da ću znati šta dalje da radim jer će me Šara naterati. Moiraina kaže! Ali nikada ne kaže kako ću ja to znati. Oh, ne! To ne zna.“ Pusti ruke da padnu i okrete se ka Perinu, nagnuvši glavu i suzivši oči. „Ponekad se osećam kao da me Moiraina obučava kao kitnjastog tairenskog pastuva. Da li se ti ikada tako osećaš?“

Perin prstima prođe kroz čupavu kosu. „Ja... Šta god da nas gura, ili vuče, znam ko je neprijatelj, Rande.“

„Ba'alzamon“, tiho kaza Rand. Drevno ime za Mračnoga. Na troločkom jeziku to je značilo „Srce tame“. „A ja se s njime moram suočiti, Perine.“ Sklopi oči i bolno se

osmehnu. „Svetlost mi pomogla, upola želim da se to smesta dogodi, da završim s tim... Koliko ću puta uspeti da... Svetlosti, tako me vuče. Šta ako ne budem mogao... Šta ako ja...“ Zemlja zadrhta.

„Rande?“ – zabrinuto reče Perin.

Rand se strese; uprkos mrazu, znoj mu orosi lice. Oči mu i dalje behu čvrsto sklopljene. „Oh, Svetlosti“, zaječa, „tako me vuče.“

Tle ispod Perina iznenada se zanjihla, a udolina poče da ječi od silne tutnjave. Činilo se kao da mu je neko izmakao oslonac pod nogama. Pade, a zemlja mu skoči u susret. Dolinica se tresla kao da je neka divovska ruka posegla s nebesa da je iščupa. Držao se pripijen uz zemlju dok je ona pokušavala da ga baci kao loptu. Obluci pred očima igrali su i skakali, a prašina se dizala u talasima.

„Rande!“ – uzvik mu se izgubi u tutnjavi.

Rand je stajao zabačene glave, očiju i dalje čvrsto stisnutih. Kao da nije osećao gibanje zemlje koje ga je zanosilo čas pod ovim, čas pod onim uglom. Ni u kom trenutku nije izgubio ravnotežu, ma kako bio bacan. Perin nije mogao biti siguran, budući da se sav tresao, ali učinilo mu se da se Rand tužno smeši. Drveće se divlje ljuljalo, jedan kožolist iznenada prepuče nadvoje. Veći deo debela uz tutnjavu pade ni tri koraka od Randa. On to nije primetio ništa više no sve ostalo što se oko njega dešavalo.

Perin se napreže da ispuni pluća vazduhom. „Rande! Tako ti Svetlosti, Rande! Prestani!“

Iznenadno kao što otpoče, tako se sve i završi. Napukla grana glasno se odlomi od nakrivljenog hrasta. Perin polako ustade i nakašlja se. Vazduh beše pun prašine koja je lebdela na zracima zalazećeg sunca.

Rand se sada zagledao u daljinu. Grudi su mu se nadimale kao da je pretrčao deset milja. Ovo se nikada ranije nije dogodilo. Ništa ni približno ovome.

„Rande“, oprezno kaza Perin, „šta...“

Rand je i dalje gledao u daljinu. „Stalno je tu. Zove me. Vuče me. Saidin. Muška polovina Istinskog izvora. Ponekad ne mogu da se zaustavim pre no što ga dosegnem.“ Mahnu kao da hvata nešto u vazduhu i zagleda se u stisnutu šaku. „Osetim opačinu i pre no što ga dodirnem. Pogan Mračnoga, nalik na tanki sloj ogavnosti koji pokušava da sakrije Svetlost. Stomak mi se prevrne, ali to je jače od mene. Jače! Ali ponekad, posegnem, i kao da pokušavam da uhvatim vazduh.“ Otvori praznu šaku i gorko se nasmeja. „Šta ako se to desi kada Poslednja bitka dođe? Šta ako posegnem i ništa ne uhvatim?“

„Pa, ovaj put nešto si ščepao“, promuklo odvrati Perin. „Šta si to radio?“

Rand se osvrnu kao da prvi put vidi sve ono oko sebe. Izvaljeni kožolist i polomljene grane. Perin shvati da je bilo iznenađujuće malo štete. Očekivao je provalije u zemlji. Zid drveća delovao je skoro čitavo.

„Nisam hteo ovo da uradim. Bilo je to kao da sam pokušao da odvrnem slavinu, pa je umesto toga čitavu iščupao iz bureta... Ispunio me je. Morao sam nekud da ga pošaljem pre no što me sagori, ali ja... nisam hteo ovo da uradim.“

Perin odmahnu glavom. *Nema svrhe govoriti mu da pazi da to ne ponovi kad ni sam ne zna šta radi.* Zadovoljio se sa: „Dovoljno te ljudi želi mrtvog – kao i nas ostale. Nemoj da radiš njihov posao.“ Rand kao da ga nije ni čuo. „Bolje da se vratimo u logor. Uskoro će mrak. Ne znam za tebe, ali ja sam gladan.“

„Šta? Oh. Ti idi, Perine. Ja ću ostati još malo. Želim da neko vreme budem sam.“

Perin je oklevao, a onda se nevoljno okrenuo ka procepu u zidu. Stade kada Rand ponovo progovori.

„Sanjaš li dok spavaš? Dobre snove?“

„Ponekad“, oprezno odgovori Perin. „Ne upamtim mnogo od onoga što sanjam.“ Naučio je da čuva svoje snove.

„Stalno su tu, snovi“, kaza Rand tako tiho da ga je Perin jedva čuo. „Možda nam nešto govore. Nešto istinito.“ Ponovo zamišljeno ućuta.

„Večera čeka“, odvrati Perin, ali Rand se duboko zamislio. Perin se naposljetku okrete i ostavi ga tu.

POGLAVLJE 3

VESTI IZ RAVNICE

Deo procepa bio je u mraku, jer se zbog zemljotresa jedan deo zida urušio na drugi, visoko nad njegovom glavom. Oprezno se zagledao ka crnilu pre no što je projurio ispod, ali izgledalo je da se kamena ploča čvrsto uglavila. Onaj osećaj mu se vrati, i to jače no ranije. *Ne, Svetlost me spalila! Ne!* Osećaja nestade.

Kada se pojavio nad logorom, dolina beše ispunjena senkama zalazećeg sunca. Moiraina je stajala pred svojom kolibom i gledala ka procepu. On stade u mestu. Bila je to vitka tamnokosa žena, njemu do ramena, i veoma lepa. Delovala je bezvremeno, kao i sve Aes Sedai koje neko vreme koriste Jednu moć. Nije mogao da joj odredi godine, ali lice joj je bilo preglatko za starost, a tamne oči premudre za mladost. Tamnoplava svilena haljina bila je prašnjava i u neredu, a obično sređena kosa raščupana. Lice joj beše umrljano prašinom.

On spusti pogled. Znala je za njega – od svih u logoru, samo su ona i Lan znali – i nije mu se dopadao taj znalački izraz lica kada bi ga pogledala u oči. Žute oči. Možda će nekada biti u stanju da je upita šta to zna. Jedna Aes Sedai mora o tome više znati no on. Ali sada nije pravo vreme za to. Činilo se kao da nikada nije bilo pravo vreme. „On... Nije hteo... Bio je to nesrećan slučaj.“

„Nesrećan slučaj“, ravnim glasom ponovi ona, a onda odmahnu glavom i izgubi se u kolibi. Vrata se samo malo preglasno zatvoriše.

Perin duboko udahnu i nastavi da se spušta ka logorskim vatrama. Ako ne večeras, a onda ujutru Rand i Aes Sedai ponovo će se posvađati.

Pet-šest stabala na padinama udoline bilo je izvaljeno. Korenje im beše iščupano iz zemlje. Trag razorane zemlje vodio je do potoka i stene koja ranije tu nije bila. Jedna od koliba na suprotnoj padini srušila se od podrhtavanja. Većina Šijenaraca bila je sakupljena oko nje i ponovo je gradila. Loijal je bio s njima. Ogijer je mogao da podigne brvno za koje bi bila potrebna četvorica ljudi. Povremeno su se čule Unove psovke.

Min je kod vatri iznervirano mešala sadržaj kazana. Na obrazu joj je bila mala modrica, a u vazduhu se osećao slabašan miris zagorelog paprikaša. „Mrzim da kuvam“, izjavi i sumnjičavo se zagleda u kazan. „Ako s ovim nešto ne bude u redu, nisam ja kriva. Rand je polovinu prosuo na vatru onim svojim... Odakle mu pravo da nas bacaka kao da smo džakovi repe?“ Protrlja pozadinu i žacnu se. „Kada ga se dočepam, izlupaću ga tako da nikad neće zaboraviti.“ Zamahala je drvenom kašikom ka Perinu, kao da namerava s njim da otpočne lupanje.

„Je li neko povređen?“

„Samo ako računaš modrice“, sumorno odgovori Min. „Isprva su bili prilično uznemireni. A onda su videli kako Moiraina gleda prema Randovoj rupi i shvatili da je to njegovo delo. Ako *Zmaj* želi da im sruči planinu na glavu, onda *Zmaj* mora da ima dobar razlog. Ako odluči da ih natera da se oderu i bez kože uhvate u kolo, misliće da je sve u redu.“ Frknu i kašikom udari obod kazana.

On se osvrnu i pogleda ka Moiraininoj kolibi. Da je Leja povređena – da je mrtva – Aes Sedai se ne bi tek tako vratila unutra. Osećaj iščekivanja i dalje je bio prisutan. *Šta god da je u pitanju, još se nije desilo.* „Min, možda je bolje da ti odeš. Ranom zorom. Mogu da ti dam nešto srebra, a siguran sam da će ti i Moiraina dati dovoljno da s nekim trgovačkim karavanom pođeš iz Geldana. Mogla bi za tili čas da budeš u Baerlonu.“

Gledala ga je netremice sve dok nije pomislio da je rekao nešto pogrešno. Naposletku mu kaza: „To je veoma slatko od tebe, Perine. Međutim, ne.“

„Mislio sam da želiš da ideš. Stalno se buniš što si ovde.“

„Znala sam jednu staru Ilijanku“, polako mu odvrati ona. „Kada je bila mlada, majka joj je ugovorila brak s nekim čovekom koga nikada nije upoznala. U Ilijanu to ponekad čine. Rekla mi je da je prvih pet godina provela besneći na njega, a sledećih pet spletkareći da mu život učini što bednijim a da on ne shvati ko je za to odgovoran. Tek godinama kasnije, rekla je, kada je on umro, shvatila je da je bio ljubav njenog života.“

„Ne vidim kakve to veze ima s ovim.“

Pogled joj je jasno govorio kako on ni ne pokušava da razume, a glas joj postade prekomerno strpljiv. „Samo stoga što sudbina nešto za tebe izabere, umesto da ti izabereš sam, ne znači da je to loše. Čak i ako je to nešto za šta si siguran da nikada ne bi odabrao. *Bolje deset dana ljubavi nego godine žaljenja za tim*“, navede ona.

„To još manje razumem“, kaza joj Perin. „Ne moraš da ostaneš ako nećeš.“

Ona okači kašiku o visoku raklju zabijenu u zemlju, a onda ga iznenadi propevši se na prste da ga poljubi u obraz. „Ti si veoma dobar čovek, Perine Ajbara. I pored toga što ništa ne razumeš.“

Perin nesigurno trepnu. Voleo bi da je siguran da Rand nije sišao s uma, ili da je Met ovde. Nikada nije znao šta da radi s devojkama, ali Rand se uvek nekako snalazio. Met takođe. Većina devojaka u Emondovom Polju govorila je s visine da Met nikada neće odrasti, ali izgledalo je da ume s njima.

„A šta je s tobom, Perine? Zar ti ne želiš da se vratiš kući?“

„Sve vreme“, željno odgovori on. „Ali... mislim da ne mogu. Ne još.“ Pogleda ka Randovoj dolinici. *Izgleda da smo vezani jedan za drugog, zar ne, Rande?* „Možda

nikada.“ Mislio je da je to bilo pretiho za nju, ali uputila mu je pogled pun saosećanja. I odobravanja.

Začu slabašne korake iza sebe i obazre se ka Moiraininoj kolibi. Dve pojave spustale su se kroz sve dublji sumrak. Jedna beše žena, vitka i graciozna čak i na grubom kosom tlu. Muškarac, znatno viši od svoje saputnice, krenuo je ka mestu gde su Šijenarci radili. Čak i Perinovom pogledu bio je neuhvatljiv. Ponekad bi potpuno nestao, a onda se u pola koraka pojavio. Delovi njega gubili su se u noći i ponovo se pojavljivali kako je vetar duvao. Samo je zaštitnički plašt promenljivih boja mogao tako nešto da postigne, što je značilo da je veća prilika Lan, baš kao što je sasvim sigurno bilo da je manja Moiraina.

Dobrano iza njih, još jedan obris, još nejasniji, provukao se kroz drveće. *Rand*, pomisli Perin. *Vraća se u svoju kolibu. Ponovo neće jesti jer ne može da podnese kako ga svi gledaju.*

„Mora da imaš oči na potiljku“, kaza Min, namrštivši se ka ženi koja im se približavala. „Ili to, ili najoštrij sluh na svetu. Je li to Moiraina?“

Nepažnja. Toliko se navikao da Šijenarci znaju kako dobro vidi – bar danju; ništa nisu znali o njegovom noćnom vidu – da su druge stvari počele da mu promiču. *Nepažnja još može da me ubije.*

„Da li je Tuata'anka dobro?“ – upita Min kada Moiraina priđe vatri.

„Odmara se.“ Tihi glas Aes Sedai bio je kao i obično melodičan, kao da napola pevuši, a kosa i odeća ponovo u savršenom redu. Protrljala je ruke nad vatrom. Na levoj šaci nosila je zlatan prsten u vidu zmije koja grize sopstveni rep. Velika zmija, simbol za večnost stariji čak i od Točka vremena. Sve žene obučavane u Tar Valonu nosile su takav prsten.

Moirainin pogled na trenutak počinu na Perinu, i kao da prodre preduboko. „Pala je i rasekla teme kada je Rand...“ Stisnu usne, ali već sledećeg trenutka lice joj ponovo beše potpuno spokojno. „Izlečila sam je i sada spava. Čak i kod najmanje rane na glavi uvek ima mnogo krvi, ali nije ništa ozbiljno. Jesi li nešto videla u vezi s njom, Min?“

Min je delovala nesigurno. „Videla sam... Mislila sam da sam videla njenu smrt. Njeno lice, potpuno prekriveno krvlju. Bila sam sigurna da znam šta to znači, ali ako je rasekla kožu na glavi... Jesi li sigurna da je dobro?“ Po tome što je pitala videlo se koliko joj je nelagodno. Kada Aes Sedai leče, ne propuštaju ništa što se Izlečiti može. A Moirainini Talenti za to bili su izrazito snažni.

Min je zvučala toliko uznemireno da je Perin na trenutak bio iznenađen. A onda klimnu sam sebi. Nije joj se dopadalo to što radi, ali bio je to deo nje; mislila je da zna kako to deluje, ili bar ponešto o tome. Ako nije u pravu, bilo bi to skoro kao da sazna kako ne ume da koristi sopstvene šake. Moiraina je nekoliko trenutaka samo gledala, spokojno i bez ikakvog izraza. „Nikada nisi pogrešila u bilo kom čitanju koje si za mene radila, koliko ja mogu da znam. Možda je ovo prvi put.“

„Kada znam – znam“, prošapta Min. „Svetlost mi pomogla, znam.“

„Ili možda to tek treba da dođe. Da bi se vratila do svojih kola, mora dugo da putuje i da prođe kroz nemirne zemlje.“

Glas Aes Sedai bio je hladna, nemarna pesma. Perin se zagrcnu. *Svetlosti, da li sam ja tako zvučao? Nikada neću dozvoliti da mi nečija smrt tako malo znači.*

Kao da je naglas progovorio, Moiraina ga pogleda. „Točak tka kako Točak želi, Perine. Oдавno sam ti rekla da smo u ratu. Ne možemo stati samo zato što će neki od nas možda poginuti. Bilo ko od nas može umreti pre no što se ovo završi. Lejino oružje možda nije isto kao tvoje, ali bila je svesna da se to može dogoditi.“

Perin spusti pogled. *Možda je i tako, Aes Sedai, ali ja to nikada neću prihvatiti kao ti.*

Lan im se pridružio kraj vatre s Unom i Loijalom. Plamenovi su bacali treperave senke preko Zaštitnikovog lica, tako da je i više no obično delovalo kao isklesano od kamena, čitavo u tvrdim ravnima i uglovima. Ni na svetlosti vatre ništa lakše nije bilo gledati njegov plašt. Ponekad se činio naprosto kao tamnosiv ili crn ogrtač, ali sivo i crno kao da se migoljilo i menjalo ako se suviše pomno posmatra. Senke i seni klizile su preko plašta i stapale se s njim. U drugim prilikama delovalo je kao da je Lan neka-ko načinio rupu u noći i ogrnuo se tamom. Nije to bilo ni najmanje lako za gledanje, a čovek što je plašt nosio nije olakšavao taj pogled.

Lan je bio visok i prekaljen, širokih ramena i očiju plavih poput zaleđenih planinskih jezera. Kretao se sa smrtonosnom skladnošću, tako da se činilo da je mač za pojasom deo njega. Nije suština bila u tome da je delovao sposobno za nasilje i smrt; ovaj čovek je pripitomio nasilje i smrt i držao ih u džepu, spreman da ih u treptaju oka pusti, ili prigrli, ako Moiraina naredi. Naspram Lana, čak je i Uno delovao manje opasno. U Zaštitnikovoj dugoj kosi povezanoj oko čela vrpcom od pletene kože bilo je sedih, ali mlađi ljudi bežali su od sučeljavanja s Lanom – ako su bili pametni.

„Gazdarica Leja donosi uobičajene novosti s Almotske ravnice“, kaza Moiraina. „Svi se bore protiv svih ostalih. Spaljena sela. Narod se razbežao. A i Lovci su se pojavili na ravnici, tragajući za Rogom Valera.“ Perin se promeškolji – Rog je bio tamo gde ga nijedan Lovac na Almotskoj ravnici neće naći. Nadao se da je tamo gde ga nijedan Lovac nikada neće naći – i ona ga hladno pogleda pre no što nastavi. Nije volela da neko od njih govori o Rogu. Sem kada ona tako odluči, naravno.

„Donela je i neke druge vesti. Beli plaštovi na Almotskoj ravnici imaju možda pet hiljada ljudi.“

Uno zagunđa. „To je prokleta – uh, oprost, Aes Sedai. To mora da je polovina njihovog ukupnog broja. Nikada ranije nisu toliko ljudi poslali na jedno mesto.“

„Onda pretpostavljam da su svi oni što su odlučili da slede Randa ili mrtvi ili raspršeni“, promrmlja Perin. „Ili će uskoro tako biti. Bila si u pravu, Moiraina.“ Nije mu se dopadala pomisao na Bele plaštove. Nimalo nije voleo Decu Svetla.

„To je ono što je neobično“, odvrati Moiraina. „Ili bar prvi deo. Deca su izjavila da im je svrha da donesu mir, što za njih nije neobično. Ali *jeste* neobično što se, dok pokušavaju da prisile Taraboncu i Domance da se povuku svaki preko svoje granice, nisu ni makli protiv onih koji slede Zmaja.“

Min iznenađeno uzviknu: „Je li sigurna u to? To mi nimalo ne liči na Bele plaštove.“

„Ne može biti prokl – uh – mnogo Krpara na Ravnici“, ubaci se Uno. Glas mu je škripao od napora da ne psuje pred Aes Sedai. Pravo oko bilo mu je namršteno koliko